МУДРІСТЬ НАРОДНА

Прислів'я та приказки народів РРФСР

МУДРІСТЬ НАРОДНА

Збірник десятий

Випуск 2-й

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ РРФСР

**Упорядкував
та переклав з російської
Володимир Бойко**

*Видавництво художньої літератури
«Дніпро»
Київ — 1974*

Сб4
П77

П $\frac{70500—110}{М205(04) — 74}$ 423—74

© Видавництво «Дніпро», 1974

ВСТУПНЕ СЛОВО

В багатонаціональній Радянській соціалістичній державі на основі непорушної єдності і дружби всіх народів в одній сім'ї з російським народом в РРФСР живе багато збратаних народів, доля яких надзвичайно міцно переплелася з історичним шляхом росіян.

На нові форми співжиття радянських народів, що є блискучим тріумфом ленінської національної політики, особливу увагу звернув Л. І. Брежнєв у своїй доповіді «Про п'ятдесятиріччя СРСР», відзначаючи, що в нас «утвердилася реальною дійсністю нова історична спільність людей — радянський народ.

Ця спільність грунтується на глибоких об'єктивних змінах у житті країни як матеріальних, так і духовних, на виникненні і розвитку в нашій країні соціалі-

стичних націй, між якими склалися відносини нового типу»[1].

Народи РРФСР разом з російським народом створювали свою культуру, важливе місце в якій посідає своєрідний фольклор, міцно пов'язаний з поетичним словом росіян та інших народів СРСР. В збірці представлені прислів'я та приказки народів РРФСР, що населяють 16 автономних радянських соціалістичних республік (Башкирську, Бурятську, Дагестанську, Кабардино-Балкарську, Калмицьку, Карельську, Комі, Марійську, Мордовську, Північно-Осетинську, Татарську, Тувинську, Удмуртську, Чечено-Інгушську, Чуваську, Якутську), національні округи (Ненецький, Ямало-ненецький, Таймирський (Долгано-ненецький), Евенкійський, Чукотський, Ханти-Мансійський, Комі-Перм'яцький, Усть-Ординський Бурятський, Агінський Бурятський), а також окремі автономні області (Горно-Алтайську, Хакаську, Адигейську), подаються зразки прислі-

[1] Л. І. Брежнєв. Про п'ятдесятиріччя Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Доповідь на спільному урочистому засіданні Центрального Комітету КПРС, Верховної Ради СРСР і Верховної Ради РРФСР у Кремлівському палаці з'їздів 21 грудня 1972 року. Політвидав України, К., 1973, стор. 19—20.

в'їв і приказок, народностей шорців, що населяють Гірську Шорію в Кемеровській області, та нівхів, які проживають по нижній течії р. Амуру (Хабаровський край) та на Півночі і в Середній частині острова Сахаліну.

У прислів'ях та приказках народів РРФСР відображено яскраві сторінки їхнього життя й боротьби, побуту, звичаїв, трудового досвіду, спостережень, моральних переконань в минулому та нашому сьогоденні. Крім багатьох однакових тематичних мотивів, у кожного з цих народів є численні зразки прислів'їв та приказок, які спільні для окремих груп народів, близьких за походженням, історичною долею та географічним розташуванням, що враховувалося при упорядкуванні збірки.

Звичайно, такий поділ дещо умовний і охоплює лише основні групи народів Російської Федерації, що мають тут досить глибокі історичні корені. Маємо на увазі, насамперед, прислів'я та приказки народів Півночі, Середнього Поволжя й Уралу, Сибіру і Далекого Сходу та Північного Кавказу. Кожен з названих тут районів надзвичайно великий, охоплює ряд автономних республік, країв та областей.

Скарбниця прислів'їв та приказок народів Дагестану протягом віків творилася всіма народами цього краю. І коли взагалі буває тяжко відшукати в зразках народної мудрості виразніші риси одного з двох близьких народів, скажімо, росіян, українців чи білорусів, то в Дагестані це зробити інколи буває зовсім неможливо. Багато прислів'їв та приказок називають своїми з повним правом і аварці і кумики, і даргінці, і лезгінці, і ногайці та інші народи. В інших випадках тут наявні надзвичайно близькі варіанти. Тому ці прислів'я та приказки й подаються в спільних тематичних розділах.

Переважну більшість представлених у збірці прислів'їв та приказок складено в дожовтневі часи, але багато з них побутують і тепер. Зразки сучасної народної творчості у цьому жанрі, створені одним народом, часто одразу перекладаються мовами інших, входячи у вжиток багатьох братніх народів, а тому такі прислів'я подаються лише один раз. При впорядкуванні збірки йшлося і про те, щоб відібрати прислів'я й приказки того чи іншого народу, які б найяскравіше передавали характерні особливості його історії, давніх звичаїв і сучасного

побуту, змальовували своєрідними барвами позитивні риси трудящої людини, таврували зазнайок, нероб, брехунів, хвальків, боягузів, недотеп, скнар тощо. Крім прислів'їв та приказок, що утверджують високі моральні принципи, читач знайде в збірці багато зразків, де відбито великий життєвий досвід, влучні спостереження народів, їх розум, кмітливість, знання.

Велику частину збірки становлять прислів'я та приказки про соціальну нерівність в експлуататорському суспільстві, про багатих і бідних, боротьбу проти гнобителів, правду і кривду, інші — спрямовані проти релігійного дурману. Важливе місце серед сучасних прислів'їв та приказок займають твори, пов'язані з ім'ям В. І. Леніна, його заповітами, в них показано провідну роль Комуністичної партії в житті радянських людей як натхненника й організатора історичних звершень нашої доби. Великий Жовтень, боротьба за владу Рад, соціалістична Вітчизна, оборона її, Велика Вітчизняна війна, нове життя, нова мораль, розвиток науки в СРСР, будівництво комуністичного суспільства, боротьба за мир знаходять своє відображення в багатьох прислів'ях та приказ-

ках народів РРФСР, як і в інших братніх народів Радянського Союзу.

Високо цінуючи цей найпоширеніший жанр усної поетичної творчості трудового народу, В. І. Ленін відзначав: «Бувають такі крилаті слова, які з дивною влучністю виражають суть досить складних явищ»[1]. А перебуваючи в сибірському засланні, Володимир Ілліч цікавився зразками цього жанру фольклору. Ознайомившись із кількома яскравими афористичними висловами того краю, він говорив, що на таких взірцях народної творчості слід вчитися нашим письменникам. Сила їх у надзвичайній влучності. В. І. Ленін підкреслював необхідність упорядкування великої збірки прислів'їв та приказок, яка була б дуже корисною для письменників і пропагандистів. Сам він щедро користувався цими шедеврами сконденсованої людської думки і в полум'яних публіцистичних статтях, і в глибоких соціологічних дослідженнях та філософських працях. Говорячи про кончу потребу для письменника знати історію народу та його соціально-політичне мислення, основоположник соціалістичного реалізму

---

[1] В. І. Ленін. Твори, т. 20, стор. 257.

О. М. Горький говорив, що «вчені — історики культури, етнографи,— зазначають, що це мислення виявляється в казках, легендах, прислів'ях і приказках... Взагалі прислів'я та приказки зразково формують увесь життєвий, соціально-історичний досвід трудового народу... Я дуже багато вчився на прислів'ях — і інакше: на мисленні афоризмами»[1]. Прислів'я та приказки народів, що проживають разом з росіянами в РРФСР, українською мовою видаються вперше. Переклад здійснено з російської мови, якою в останній час видано цілий ряд збірок прислів'їв та приказок народів РРФСР, вміщувалися тематичні підбірки в періодичній пресі. Використано, зокрема, такі джерела, як «Пословицы разных народов. Собраны Г. Большаковым и М. Крохиным», Новосибірськ, 1959, 280 стор., «Карельские пословицы, поговорки, загадки. Составитель Г. Макаров», Державне видавництво Карельської АРСР, Петрозаводськ, 1959, 226 стор., «Так в Сибири говорят. Пословицы и поговорки народностей Сибири. Составитель Б. Ховратович», Крас-

[1] М. Горький. Літературно-критичні статті. Держлітвидав, К., 1951, стор. 330—331.

ноярське книжкове видавництво, 1964, 92 стор., «Пословицы, поговорки удмуртского народа. Составитель Н. П. Кралина», Удмуртське книжкове видавництво, Іжевськ, 1960, 297 стор., «Устно-поэтическое творчество мордовского народа в 8 т., т. IV, кн. І, Пословицы, присловья и поговорки», Саранськ, 1967, 375 стор., «Я. Сироткин. Чувашский фольклор», Чуваське книжкове видавництво, Чебоксари, 1965, «Тувинские пословицы и поговорки. Составители-переводчики: М. Хадаханэ, О. Саганоол», Тувинське книжкове видавництво, Кизил, 1966, 176 стор., «Сборник якутских пословиц и поговорок. Составитель Н. В. Емельянов», Якутське книжкове видавництво, Якутськ, 1965, 246 стор., «Пословицы и поговорки народов Востока», Видавництво східної літератури, М., 1961, 736 стор., «А. Назаревич. Отобранное по крупицам. Из дагестанской коллекции пословиц и поговорок», Дагестанське книжкове видавництво, Махачкала, 1958, 144 стор., «Народные изречения и пословицы Дагестана в переводе Наума Гребнева», Дагестанське учбово-педагогічне видавництво, Махачкала, 1966, 140 стор., «Так сказали мудрецы. Пословицы, поговорки Кабардино-Балкарии. Перевод

Наума Гребнева», Кабардино-Балкарське книжкове видавництво, Нальчик, 1965, 204 стор., «Осетинские пословицы и поговорки. Составила и перевела З. В. Абаева», Держвидав Південно-Осетії, Цхінвалі, 1962, 140 стор., окремі матеріали з періодичної преси, записи фольклористів, письменників тощо.

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ ПІВНОЧІ (карельські, комі, ненецькі, ханти, мансі, евенкійські, чукчів)

Немов застава міцна, стоїть Країна Радянська

Щаслива Жовтнева зоря весну народу принесла. (Карел.)

о

Ленін приніс світло в тайгу. (Евенк.)

о

Що Леніним сказано, те життям доказано. (Карел.)

о

Партія і народ єдині. (Ненецьк.)

о

Нема такої фортеці, яку б не могли взяти більшовики. (Карел.)

о

Широка та велика наша країна. (Карел.)

Дружба додає сили. (Чукчів)

о

Радянська земля найкраща в світі. (Карел.)

о

Ленінська правда дорожча від золота, ясніша від сонця. (Евенк.)

о

Новому щастю, мов сонцю, радіє карельська земля. (Карел.)

о

Широкі в радянського народу права, яскравіші за сонце Конституції слова. (Карел.)

о

Збулись Закону золоті слова: людина має волю, щастя і права. (Карел.)

о

Ленінське слово повік не забудеться. (Мансі)

о

На сонечку добре, а на Батьківщині краще. (Карел.)

Свої поля ласкавіші, свої ліси миліші. (Карел.)

o

Риба без води не проживе, а людина — без дружби. (Евенк.)

o

Для кожного птаха дороге своє гніздо. (Карел.)

o

На рідній стороні кожний кущик знайомий. (Комі)

o

Рідне гніздо і птах не забуває. (Евенк.)

o

Правдиве слово дорожче, ніж важенка [1]. (Ненецьк.)

o

Шукай шамана в музеї. (Евенк.)

o

Без газети — без голови. (Комі)

---

[1] В а ж е н к а — олень-самка.

Що від птаха молока, то від куркуля добра. (Карел.)

о

Колгоспники будують, куркулі — руйнують. (Комі)

о

Уб'єш фашиста,— від гріхів будеш чистий. (Карел.)

о

Серед сміливих ростеш, сам сміливий будеш. (Ненецьк.)

о

Немов застава міцна, стоїть країна Радянська. (Карел.)

о

Хто Батьківщину любить, того і Батьківщина береже. (Карел.)

Зробив справу — віднеси, п'ять нових справ захопи

Сміливий початок — не гірше перемоги. (Комі)

о

Початок роботу прикрашає, старання сон переборе. (Карел.)

о

Хлібом земля славиться. (Карел.)

о

В дружному колгоспі і біда непомітна. (Евенк.)

о

Перед хлібом попотанцюєш, раніше ніж його на стіл покладеш. (Карел.)

о

У кого руки в мозолях, у того і хліб в скирті. (Карел.)

Що посієш, те й пожнеш. (Комі)

о

Сім раз відміряй — один раз відріж. (Комі)

о

У корови молоко на язиці, в доярки на руках, у пастуха в ногах. (Карел.)

о

На день раніше посієш, на тиждень раніше зберешь. (Карел.)

о

Звання Героя дають не за красу, а за працю. (Карел.)

о

Того комбайнера поважають, що дорожить урожаєм. (Карел.)

о

На бригадира надійся, а сам розум май, — отоді й одержиш добрий урожай. (Комі)

о

Справа майстра боїться. (Комі)

Хто роботи боїться, а кого — робота. (Карел.)

о

Зробив справу — віднеси, п'ять нових справ захопи. (Карел.)

о

Хазяйка сліпа від кінчиків пальців. (Ненецьк.)

о

Візьмешся за землю — попадеш на золото. (Карел.)

о

Сидітимеш склавши руки, риба і звір додому не зайдуть. (Ханти)

о

На ниві для всіх роботи вистачає. (Карел.)

о

Про трактор піклуйся, як про коня. (Комі)

о

Ніхто в утробі матері не вчиться, всі вчаться після народження. (Карел.)

Попрацюєш — поїси. (Чукчів)

о

Мати народжує голову, час — розум, а розум — все. (Евенк.)

о

Не машина шиє, а руки. (Карел.)

о

Не вода рибалкý годує, а сіті. (Хантш)

о

Зерно молоти — не на красному стільці сидіти. (Карел.)

о

Зумієш гарного лося загнати — на гарній шкурі спатимеш. (Карел.)

о

Рукою воду не схопиш. (Ненецьк.)

о

Краще рябчик у руках, ніж два на гілці. (Карел.)

о

Зі сну каші не зваріш. (Карел.)

Поспішай не язиком, а ділом. (Карел.)

o

Настирлива праця все переборе. (Комі)

o

Затишок проспиш — у вітер веслами попрацюєш. (Карел.)

o

Від путнього господаря собака не втече. (Ненецьк.)

o

Камінь, що котиться, мохом не обростає. (Карел.)

o

Поволі віл борозною ходить, та гарно соху водить. (Карел.)

o

Не спіши язиком, а спіши ділом. (Комі)

o

Не питають: чи швидко зроблено, питають: хто зробив. (Карел.)

Упріє той, хто на лижах іде, зігріється той, хто в ризі молотить. (Карел.)

о

На лижах прієш, в санях — дубієш. (Карел.)

о

Оленя взнаєш у запряжці, а людину — на промислі. (Ненецьк.)

о

Молоти жорнами — не те, що язиком. (Карел.)

о

Змагання — для ледарів смерть. (Карел.)

о

Тепло, коли мелеш, жарко, коли гребеш. (Карел.)

о

Готуй сани влітку, а віз узимку. (Комі)

о

Ягідку з землі і ту на двох. (Карел.)

Словами туди — сюди, а ділом ніку-ди. (Комі)

о

Ледарю та неробі завжди свято. (Карел.)

о

Лінивому сусіду — старий олень. (Чукчів)

о

Його хвороба здоровіша, ніж в іншо-го здоров'я. (Карел.)

о

Є млинець — разом з'їмо, а не буде, то пополам. (Карел.)

о

На маленькому човні по великому озері не плавають. (Карел.)

о

Добра порада ріку зупиняє. (Евенк.)

о

На полювання ходити — час убива-ти та карбованець на копійку про-міняти. (Карел.)

Оглядатимешся назад — далеко не зайдеш. (Ханти)

о

В таїзі зголодніеш — пряміше до чуму ходити навчишся. (Евенк.)

о

Наодинці тільки з кашею воювати. (Карел.)

о

Одиноке дерево вітру боїться. (Карел.)

о

Оленя поганяють не хореєм[1], а кормом. (Евенк.)

о

Не тоді дугу загинають, коли запрягають. (Комі)

о

На чужий коровай рота не роззявляй, а спозаранку вставай та свій замішуй. (Комі)

---

[1] Хорей — палиця погоничів оленячих упряжок.

Не впряжешся у віз, не знатимеш, чи тяжкий він. (Карел.)

о

Песець сам в мішок не полізе. (Ненецьк.)

о

Мисливця погода не тримає. (Карел.)

о

Не поспішай орати на лошаті: наореться конем. (Карел.)

о

Риба —в ямі глибокій, м'ясо —в птаха під крилом. (Карел.)

о

З неспійманого песця шкуру не знімеш. (Ненецьк.)

о

Ще один гай оббіжиш, ще одну білочку підстрелиш. (Карел.)

о

Талан — не птах, сам не прилетить. (Евенк.)

Чужа парка[1] — не гріс, чужий чум — не житло. (Евенк.)

o

Живий повинен мати мозоль на язиці або на нозі. (Карел.)

o

То не успіх, що легко дається. (Евенк.)

o

У собаки слава на кінчику носа. (Ханти)

o

За рік дорослий постаріс, за два — дитина змужніє. (Карел.)

o

Старість не жартувати приходить. (Карел.)

o

Сильному оленеві велика дорога не страшна, а недужому — маленька тяжка. (Ханти)

---

[1] Парка — верхній одяг, переважно з оленячих шкур хутром назовні.

Старий віл з борозни не зійде, якщо навіть до кінця не дійде. (Карел.)

o

Хто спритний в молодості, той моторний і в старості. (Карел.)

o

На веселого приємніше дивитися. (Карел.)

o

Зайця у ведмежому капкані не спіймаєш. (Ненецьк.)

o

Не залізти миші в коняче вухо. (Карел.)

o

В огні і камінь розколеться. (Карел.)

o

Не поспішай себе вихваляти, почекай, поки інші похвалять. (Карел.)

o

Не хвали погоду зранку, а постіль — звечора. (Карел.)

Здоров'я дорожче за золото. (Карел.)

°

Тримай минька за голову, за хвіст не втримаєш. (Карел.)

°

Збираючись в ліс, бери напарника кращого від себе. (Карел.)

°

Не общипуй гуски, поки не вб'єш. (Евенк.)

°

Не маючи коня, не купуй хомута. (Карел.)

°

Не вкладеш душу — не чекай успіху. (Ханти)

°

Мале стадо — що короткий аркан. (Чукчів)

°

На худих оленях звичайна калабаня здається шириною, ніж Обська губа (Ненецьк.)

Який крик, така й луна

Зозуля на радість лісові, дитина — сім'ї. (Карел.)

о

Лозина у матері — м'яка, слово у батька — залізне. (Карел.)

о

Дитячий біль на пальці ноги віддається матері в грудях. (Карел.)

о

Вчи дитину, поки вона ще лягає поперек лавки. (Карел.)

о

Добру дитину не треба бити, поганій — биття не допоможе. (Карел.)

о

Годуй коня не батогом, а — вівсом. (Комі)

Не маєш сина — один по дрова, не маєш дочки — одна біля ступи. (Карел.)

o

Крута каша — людська їжа, рідка каша — пійло для ворон. (Карел.)

o

Де три ночі собака ночує, там його і дім. (Карел.)

o

По одягу зустрічають, по розуму — проводжають. (Карел.)

o

Не казан варить, а куховарка. (Комі)

o

Хорошу людину на покуті садовлять. (Карел.)

o

Немає розуму — гострий ніж та сокира не допоможуть. (Ханти)

o

Розумного звіра і в пастку не завжди спіймаєш. (Карел.)

Язиком мотати — не веслувати. (Евенк.)

o

Брехливу людину слухати, що теплу воду пити — пуття в тому немає. (Чукчів)

o

Одуриш тільки раз. (Карел.)

o

Раз збрехав — на вік брехуном став. (Комі)

o

Пустобреха треба боятися, як боїться олень вовка. (Евенк.)

o

Дужий ведмідь в лісі, а мисливець на його шкурі спить. (Карел.)

o

Багатий не завжди багатий, кохаиий не завжди коханий, лише красивпй завжди красивий. (Карел.)

o

Кожен свій човен смолить. (Карел.)

Язик сліпий, а солодке бачить. (Евенк.)

о

Для кішки жарти, а для мишки біда. (Карел.)

о

Не насміхайся, бо й до тебе горе прийде. (Мансі)

о

У злодія один шлях, у того, хто шукає — дев'ять. (Карел.)

о

Скільки щука не хитрує, а моржа з хвоста не візьме. (Евенк.)

о

Собака сіна не їсть і козі не дає. (Карел.)

о

Дурна голова ногам покою не дає. (Комі)

о

Пусти свиню в полову — вона і в зерно забереться. (Карел.)

Який крик, така й луна. (Мансі)

o

Чужий розум — не розум, наношена вода — не криниця. (Карел.)

o

Сіткою води не зачерпнеш. (Ненецьк.)

o

Немає путнього слова — не берися говорити. (Ханти)

o

Собака гавкає, вітер носить. (Карел.)

o

Говори в піврота. (Карел.)

o

Менше слів — довше їх не забудеш. (Евенк.)

o

Битлива корова всю череду наполохає. (Карел.)

o

Помилка — не вина. (Карел.)

Що спина принесе, те пиятика віднесе. (Карел.)

о

Коли справа затягнеться, вона і ускладниться. (Карел.)

о

Клеїти розбитий лук — гаяти час. (Евенк.)

о

Не знаєш — запитай, язик не відпаде. (Ханти)

о

Разом двох зайців не спіймаєш. (Карел.)

о

І великий посуд часом неповен. (Карел.)

о

Опечешся на юшці, то й на молоко дмухатимеш. (Комі)

о

У куховарки Дар'ї кожен день аварії. (Комі)

Ось воно винце — молоко коров'яче: скільки не вип'єш — все на здоров'я. (Комі)

°

В голові вітер гуляє, а на обличчі мох росте. (Ненецьк.)

°

В людини, що зазналася, ніс хореєм не дістанеш. (Ненецьк.)

°

На березі багато розумних, коли на морі біда трапиться. (Ненецьк.)

°

Носиться туди — сюди, як горностай. (Мансі)

°

З доброю людиною і без чума тепло. (Карел.)

°

Випущену рибу, пущену стрілу назад не повернеш. (Ханти)

Прислів'я вік живе

Земля — мати, небо — батько, а вода — старша із сестер. (Карел.)

о

Людина жодного дня не живе для смерті. (Карел.)

о

Літо біжить підстрибуючи, зима бреде похнюпившись. (Карел.)

о

Молодість, як дощ у грозу, швидко минає. (Евенк.)

о

На свіжому згарищі немає свіжих гнізд. (Евенк.)

о

Кров густіша, ніж вода. (Карел.)

Знає вітер, про що небо думає. (Карел.)

o

Північне сяйво гарно світить, але не гріє. (Ненецьк.)

o

Час людей старить, горе йому допомагає. (Евенк.)

o

У мертвих одна дорога, у живих — багато. (Евенк.)

o

Сьогодні хоч бика з'їж, завтра знову їсти захочеш. (Карел.)

o

Вода не любить м'якого дна, шлунок — порожнечі. (Евенк.)

o

Голодна людина і вовка з'їсть. (Мансі)

o

Такі злидні, що зуб тріскається. (Карел.)

Прислів'я вік живе. (Карел.)

o

На чужій стороні і літом холодно. (Карел.)

o

Без правди не життя, а виття. (Комі)

o

Змія змії на хвіст не наповзе. (Комі)

o

Добре, що в очей немає рук — все б захопили. (Евенк.)

o

Голодний живіт — не лусне. (Карел.)

o

Коли м'яса немає, і обгризена кістка — знахідка. (Евенк.)

o

Вогонь ножем не випробовуй. (Ханти)

o

Найсолодше на світі — сон. (Ханти)

Втомленому сон солодший від теплого жиру. (Евенк.)

о

Сон твій нехай буле легким. (Ханти)

о

При міцному сні всі ночі короткі. (Евенк.)

о

Перебірливі коні не п'ють із однієї колоди з коровами. (Карел.)

о

Собака кісткою не подавиться, евенк в тайзі не заблудиться. (Евенк.)

о

На видрі шкіра не потріскається. (Карел.)

о

Свині п'ятачок приставили, а вона ціле життя хвалиться. (Карел.)

о

Якщо оса гніздиться на землі — в сінокіс буде сухо, а якщо на дереві, то будуть дощі. (Карел.)

Пуста дума — зайвий тягар. (Евенк.)

o

Бережи молоду відвагу та новий одяг. (Евенк.)

o

Вітер кружляє, як молодий олень на прив'язі. (Ханти)

o

Весняний день на восьми підводах їде (погода мінлива). (Карел.)

o

Мисливцю потрібні олені, як глухареві крила. (Евенк.)

o

Порожня поняга[1] — тяжка ноша для мисливця. (Евенк.)

o

Зозуля приносить звістку про літо, а ластівка — теплі дні. (Карел.)

o

Щире слово три зими гріє. (Карел.)

---

[1] Поняга — сумка для дичини.

Літо ще далеко: лебеді летять високо. (Карел.)

o

Картоплю треба садити, коли осиковий лист величиною з трикопійчану монету. (Карел.)

o

Відлітають гуси — будуть заморозки, а лебеді — зима. (Карел.)

o

Зернятко маленьке —та від перцю. (Карел.)

o

В двадцять літ хлопці собак не ганяють. (Карел.)

o

Вітер не дме, то й очерет не шумить. (Карел.)

o

Плаче, як вітер. (Мансі)

o

Як вовк, спокою не дає. (Мансі)

Куди миша біжить, туди й песець спішить. (Ненецьк.)

o

Оленячі роги ростуть, щоб падати. (Евенк.)

o

І риба співала б, та голосу не має. (Карел.)

o

Навіть мишка сердиться. (Чукчів)

o

Вважай, що гість вже йде, коли рукавиці на руках. (Карел.)

o

Того, хто приходить, можна не прийняти, але того, хто зібрався йти, не втримаєш. (Карел.)

o

Немає такого свята, на якому б не було незваних гостей. (Карел.)

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ ПОВОЛЖЯ Й УРАЛУ (марійські, удмуртські, мордовські, чуваські, татарські, калмицькі, башкирські)

Батьківщина — наша мати, зумій за неї постояти

Ленін — вічний, як граніт. (Татар.)

o

Живе ленінське слово завітне. (Башкир.)

o

Революція здійснилась — панська паліція зломилась. (Мордов.)

o

Слово Леніна народи згуртовує. (Удмурт.)

o

Там, де народ господар, люди живуть у щасті; там, де баїв багато,— у бідності. (Башкир.)

o

Сила Рад у дружбі народів. (Мордов.)

Радянські народи живуть у братстві й дружбі, їх єдності ворогові не здолати. (Чуваськ.)

o

Радянські народи — одного кореня дерева. (Удмурт.)

o

Хто в Москві не був, той мало краси бачив. (Мордов.)

o

Москва — серце Землі. (Мордов.)

o

Всі дороги в красний Кремль ведуть. (Мордов.)

o

В згуртованості — міцність. (Башкир.)

o

Ради в село прийшли — куркулі свій кінець знайшли. (Мордов.)

o

Найкращих до Рад обирають. (Марійськ.)

Батьківщина, як мати: завжди захистить. (Мордов.)

o

В рідному краю, як в раю. (Мордов.)

o

Життя народу, що невпинна ріка. (Удмурт.)

o

Кращого за Батьківщину місця не знайти. (Мордов.)

o

На Батьківщині і птахи рідні. (Мордов.)

o

Рідна країна — колиска, чужа — розбиті ночви. (Татар.)

o

Рідне місце за семи землями до себе кличе. (Мордов.)

o

Кращого від Батьківщини нічого немає. (Чуваськ.)

Рідна країна — рідна мати. (Мордов.)

o

Дорожча за багатства рідна сторона. (Башкир.)

o

На чужині і собака сумує. (Удмурт.)

o

На чужій стороні і літом холодно. (Мордов.)

o

Людина без Батьківщини, як птах без гнізда. (Мордов.)

o

Народ візьметься — озеро переллє! (Татар.)

o

Народ візьметься — і озеро пересуне. (Удмурт.)

o

Народне слово — надійне слово. (Калмицьк.)

Голос радянського народу і гарматою не заглушити. (Мордов.)

o

Битва народжує героя. (Башкир.)

o

Батьківщина — наша мати, зумій за неї постояти. (Удмурт.)

o

Залізо гартується в огні, сміливa людина — в боротьбі. (Мордов.)

o

Батьківщину бережи від ворогів. (Башкир.)

o

Повінь не закип'ятити, Країну Рад ворогам не подолати. (Марійськ.)

o

Словам підступного ворога не вір. (Башкир.)

o

Зрадник гірший за ворога. (Мордов.)

Від народного гніву зрадник не втече. (Мордов.)

о

Тому, хто продасть свою країну, і двох днів не жити. (Башкир.)

о

Ворогам куля, зрадникам — зашморг. (Мордов.)

о

З миру по нитці — Гітлеру зашморг. (Мордов.)

о

Фашисти розпочали війну з криком, а закінчили з хрипом. (Мордов.)

о

Атомна енергія сильна, але народна енергія — сильніша. (Мордов.)

о

Колгоспний достаток — народне благо. (Чуваськ.)

о

У працьовитого колгоспника стіл порожнім не стоїть. (Чуваськ.)

Колгоспний стіл порожнім не буває. (Башкир.)

о

Кожне колгоспне зерно — фашистам куля. (Мордов.)

о

Колосок до колоска — Батьківщині сніп. (Мордов.)

о

У колгоспне село дороги широкі. (Мордов.)

о

Про жінку-трудівницю хороша слава. (Мордов.)

о

Слава джигіта — у славі Батьківщини. (Татар.)

о

Якщо Батьківщина сильна— душа радіє. (Башкир.)

о

Сміливість — супутник джигіта. (Башкир.)

Будь сином свого народу. (Мордов.)

o

Артільний суп густий. (Башкир.)

o

Героя народжує боротьба. (Татар.)

o

Дружба народів міцна, мов кам'яна стіна. (Мордов.)

o

Дерево міцне корінням, радянські народи — дружбою. (Мордов.)

Пісню багатих бідні не співають

Жив мордвин у старовину — тільки свист батога вчувався йому. (Мордов.)

о

Раніше жінка тільки те й знала, що полотно ткала. (Мордов.)

о

Лисиця й уві сні курей рахує. (Удмурт.)

о

У вовка своя стежка. (Удмурт.)

о

Пани на «завтра» щедрі. (Мордов.)

о

На язиці масло, а під язиком лід. (Удмурт.)

На язиці — мед, в серці — вугілля. (Удмурт.)

о

Мед солодкий, та ціна йому гірка. (Мордов.)

о

В чужого столу краї гострі. (Мордов.)

о

На словах масло, на серці камінь. (Марійськ.)

о

Гроші бідняка журавлем кричать. (Чуваськ.)

о

Вершник на чужому коні сутулиться. (Калмицьк.)

о

За злиднями один до одного не ходять. (Мордов.)

о

Можна приховати багатство, але не злидні. (Мордов.)

Чисті руки готове люблять. (Марійськ.)

o

Ведмідь хоч і дужий, але йому в ніс кільце встромляють. (Удмурт.)

o

У багача рукава широкі, кишені глибокі. (Удмурт.)

o

Вовка всі люди знають, а він людей не знає. (Калмицьк.)

o

У попа спереду хрест, а ззаду — мішок. (Удмурт.)

o

Не сунь руку в осине гніздо. (Чуваськ.)

o

Чужими руками змій ловить. (Чуваськ.)

o

У небі вороною, на землі змією. (Чуваськ.)

Куховар вище від лами[1]. (Калмицьк.)

o

Бог багато обіцяє, та нічого не дає. (Мордов.)

o

Бог тоді допоможе, коли на руках мозолі з'являться. (Мордов.)

o

Кота мишкою не злякаєш, а попа — богом. (Мордов.)

o

Хоч бай і з золотої таці у дні великого посту їсть, святим не стане. (Калмицьк.)

o

Зовні святий — усередині чорт. (Мордов.)

o

У змії ніг не побачиш, в муллп — запрошення не дочекаєшся. (Башкир.)

---

[1] Л а м а — священик (калмицьк.).

Змії на хвіст не наступай, наступи на голову. (Башкир.)

o

У злодія і серце тремтить. (Татар.)

o

У злодія рукава широкі, кишені глибокі. (Мордов.)

o

Собака боїться собачого зуба. (Татар.)

o

Вовчим сльозам не вір. (Удмурт.)

o

Що вовкові до того, що мул дорого коштує. (Татар.)

o

Вони такі друзі, як кінь з саньми. (Мордов.)

o

Голому і літо за зиму. (Татар.)

o

У багача і бугаї теляться. (Мордов.)

У бідного й по́стіль на ньому. (Калмицьк.)

o

Як не мни лихо, ременем не стане. (Мордов.)

o

Лазню топив Степан, а мився Іван. (Мордов.)

o

Пісню багатих бідні не співають. (Мордов.)

o

Лисиця на свій хвіст не наступить. (Мордов.)

o

І нігті його злом наповнені. (Мордов.)

o

Смерті душ мало, багачеві — багатства. (Чуваськ.)

o

На чужу копійку його руки чешуться. (Мордов.)

Любить, як вовк вівцю. (Мордов.)

o

Злий веселим рідко буває. (Мордов.)

o

Багач у вічі усміхнеться, а в спину вистрілить. (Калмицьк.)

o

Вночі не спить, усіх проклинає. (Мордов.)

o

У багача очі — прірва: вміщують багато. (Мордов.)

o

Жадібні очі лише піском наситиш. (Мордов.)

o

Очі багача холодніші, аніж лід. (Мордов.)

Зерно зважують вагами, життя — добрими ділами

Птах у повітрі, риба — в воді, а людина — скрізь. (Мордов.)

о

Що посієш, те і звариш. (Мордов.)

о

Жито посієш — хліб спечеш. (Мордов.)

о

Працюй так, щоб серце билося, їж так, щоб вуха ворушилися. (Башкир.)

о

Лише добра людина здатна робити іншим добро. (Мордов.)

о

Чесна людина — щаслива людина. (Мордов.)

Влітку одна турбота: швидше скінчити польові роботи. (Мордов.)

o

Праця прикрашає людину. (Мордов.)

o

Після трактора сохою не орють. (Мордов.)

o

Трактор — ворог меж. (Чуваськ.)

o

Хороший тракторист борозну не зіпсує. (Мордов.)

o

Хороший комбайн — у полі господар. (Мордов.)

o

Трактор норму тяги знає. (Мордов.)

o

Що не змієш — зішкреби. (Мордов.)

o

Добре згорн не падає. (Мордов.)

Твій вчинок ходить слідом за тобою. (Калмицьк.)

о

Що більше на дереві плодів, то нижче нахиляє воно свою верхівку. (Татар.)

о

Не візьмешся за сокиру — дім не збудуєш. (Мордов.)

о

В дудку не подмеш — не заграє. (Мордов.)

о

Чисте джерело себе покаже. (Мордов.)

о

Справа знає свій час. (Мордов.)

о

Добре початок справи, а ще краще її кінець. (Мордов.)

о

Сокира лежачи іржавіє. (Чуваськ.)

Кінь тому — хто на ньому сидить. шабля — хто її носить, а справа — хто її закінчить. (Татар.)

o

На печі щастя не знайдеш. (Мордов.)

o

З печі Москву не побачиш. (Мордов.)

o

Щастя в постелі не шукають. (Удмурт.)

o

Віл, що оре, дорожчий, ніж лінива людина. (Татар.)

o

Поки він зробить крок однією ногою, другу собака з'їсть. (Татар.)

o

Сидячи дрів не нарубаєш. (Башкир.)

o

Людина без ремесла — птах без крил. (Башкир.)

Не пережуєш — не проковтнеш. (Мордов.)

о

Ні орать, ні волочить, лише на балалайці грати. (Мордов.)

о

Ударник шукає діло, а ледар — відмовку. (Мордов.)

о

І чортополох низину не любить. (Удмурт.)

о

Криве поліно і у вогнище важко покласти. (Мордов.)

о

Без кривих дерев лісу не буває. (Мордов.)

о

Поганого господаря і свій собака не любить. (Мордов.)

о

Втратиш день — не наздоженеш за п'ять. (Башкир.)

В мішку дим не понесеш. (Удмурт.)

о

Кіт — не худоба. (Мордов.)

о

Восени і горобець багатий. (Мордов.)

о

Полінуєшся весною — будеш восени маятися, а зимою — каятися. (Мордов.)

о

Улітку танцює — взимку розводить руками. (Мордов.)

о

Улітку пісні співаєш — взимку сльози проливаєш. (Мордов.)

о

Спіймати б зайця, та в нього хвіст короткий. (Удмурт.)

о

За гарну роботу кашу з маслом дають, а ледаря кропивою жалять. (Удмурт.)

Ударила б цю кішку, та ложки нема. (Удмурт.)

○

Вік прожив, собак ганяючи. (Удмурт.)

○

Лінивого кота тільки миші люблять. (Мордов.)

○

Спину не зігнеш — шматка хліба не візьмеш. (Мордов.)

○

Любить свиню, та лише смалену. (Мордов.)

○

Три роки в носі длубається, тому й лінивий став. (Мордов.)

○

Потій не коли їси, а коли працюєш. (Мордов.)

○

Ледар боїться роботи, а брехун — правди. (Мордов.)

Ледар і сидіти втомлюється. (Удмурт.)

o

Скільки не спи, назавжди не виспишся. (Удмурт.)

o

На возі зайця не доженеш. (Калмицьк.)

o

Криве веретено не крутиться. (Мордов.)

o

Вугілля сажею не зіпсуєш. (Мордов.)

o

Без громади нема села. (Чуваськ.)

o

Громадою велику справу зробиш, а сам нічого. (Чуваськ.)

o

Громадою плюнеш — озеро утвориться, сам плюнеш — висохне. (Чуваськ.)

Мир плюне — море буде. (Мордов.)

o

Один базару не зробиш. (Мордов.)

o

Роту одним багнетом не переможеш. (Мордов.)

o

Сорок чоловік заодно, один упертий проти. (Башкир.)

o

Як одному стежку торувати, краще в гурті заблудитися. (Башкир.)

o

І ниточки з'єднати — аркан вийде. (Татар.)

o

Якщо кожен дасть безбородому по волосині, у нього борода буде. (Татар.)

o

Одне поліно не горить і в печі, двоє — не гаснуть і в степу. (Башкир.)

Серед сильних і дужих людей і кволий стає дужим. (Мордов.)

o

Не багатій грошима, а багатій друзями. (Чуваськ.)

o

У доброго господаря і пісна юшка смачна, у злого — і жирна погана. (Башкир.)

o

Був би товариш, щоб піти випити кумису. (Башкир.)

o

Вони такі дружні, що між ними й вода не просочиться. (Удмурт.)

o

Спочатку взнай, хто твій сусід, а потім будуй свій дім. (Башкир.)

o

Друга і рік шукатимеш, а образити за хвилину можна. (Удмурт.)

o

Вік живи — вік дивись. (Мордов.)

І собака на самотині на місяць виє. (Калмицьк.)

о

Не той сліпий, хто не бачить, а той, хто не знає життя. (Мордов.)

о

Не той багато прожив, кому багато років, а той, хто багато зробив. (Мордов.)

о

Хороший учитель — другий батько. (Мордов.)

о

Книга крила дає. (Мордов.)

о

Хто багато знає, той мало говорить. (Мордов.)

о

Сильний переможе одного, розумний — тисячу. (Башкир.)

о

Через одне вікно увесь світ не побачиш. (Удмурт.)

Трьома пальцями голку не візьмеш. (Мордов.)

o

Не стрибнеш у воду — не навчишся плавати. (Мордов.)

o

Не замочиш руки — обличчя не вмиєш. (Мордов.)

o

Хороший кухар і з сокири кашу зварить. (Мордов.)

o

Не вміючи і личака не сплетеш. (Мордов.)

o

Старе дерево ламається, молоде — згинається. (Мордов.)

o

Дерево зрубаєш — назад не поставиш. (Мордов.)

o

Людина не гриб, за день не виросте. (Мордов.)

Справжня людина старості не знає. (Мордов.)

o

Молоді беруть силою, старі — розумом. (Мордов.)

o

Криниця стара, та вода в ній чиста. (Мордов.)

o

Двадцятилітню липу не вирвеш. (Удмурт.)

o

Старе дерево — господар лісу. (Мордов.)

o

Стара кропива дуже жалить. (Мордов.)

o

Старість запитає, що робив ти замолоду. (Мордов.)

o

Молодий слабкий розумом, старий — здоров'ям. (Мордов.)

Одинокий замолоду — не має друзів на старість. (Мордов.)

о

Кулі, що вилетіли з рушниці, назад не повернеш. (Калмицьк.)

о

Дитина і старий на світ по-різному дивляться. (Калмицьк.)

о

У житті зустрічаєш ясну погоду, зустрінеш і грозу. (Мордов.)

о

Зерно зважуй вагами, життя — добрими ділами. (Мордов.)

о

У житті багато доріг: вибирай ту, яка не підведе. (Мордов.)

о

Життя прожити — не навколо печі обійти. (Мордов.)

о

Вік проживеш — розуму наживеш. (Мордов.)

І телят пасти треба вміти. (Мордов.)

o

Життя завжди йде вперед, а хто за ним не встигає, той залишається позаду. (Мордов.)

o

Життя прожити — не тин сплести. (Мордов.)

o

Живуть — поживають, одне одного поважають. (Мордов.)

o

У лісі ходити — здоровому бути. (Мордов.)

o

Ніщо так не виховує людину, як час. (Татар.)

o

Гору прикрашає камінь, людину — голова. (Башкир.)

o

Умів давати клятву, зумій і дотримати її. (Башкир.)

В життя коренів багато. (Мордов.)

o

Де сонце, там і здоров'я. (Мордов.)

o

Праця краща, аніж ліки. (Удмурт.)

o

Розум за гроші не купиш. (Мордов.)

o

Розум не у віці, а в голові. (Башкир.)

o

У матері за дітей душа болить, у батька — руки. (Башкир.)

o

Руки ламають палицю, а розум підіймає гори. (Мордов.)

o

Дерево цінпться високе, людина розумна. (Мордов.)

o

Наймогутніша сила природи — людський розум. (Мордов.)

Птах сильний крилами, людина — розумом. (Мордов.)

○

Збирай не гроші, а розум. (Чуваськ.)

○

Краще розуму з гудзик, аніж зріст як у верблюда. (Башкир.)

○

Як чужим розумом багатіти, краще в бідності своїм жити. (Башкир.)

○

Розум старого молодому силу дає. (Мордов.)

○

Птах гарний пером, а людина — розумом. (Марійськ.)

○

Розумних людей послухаєш — розумним будеш. (Мордов.)

○

Добре дітям рости, коли батьки розумні, а батькам добре на старість, коли діти розумні. (Мордов.)

Яке на дереві гілля, таке і вбрання. (Мордов.)

o

Гарна пшениця з часом дорожчає, а дівка — кращає. (Мордов.)

o

Дівчина тебе хоч і поважає, але про почуття свої не розповідає. (Мордов.)

o

Женитись — не личаки взути. (Мордов.)

o

Вибираєш дівчину — дивись на її матір. (Чуваськ.)

o

Мати — богиня роду, з нею не сваряться. (Чуваськ.)

o

Дочка ходитиме по гіллю того дерева, на яке залізла мати. (Татар.)

o

Дорожче дешевого немає. (Татар.)

Мати про дітей турбується, а діти в степ дивляться. (Башкир.)

о

Син — підмога батькові, дочка — окраса дому. (Башкир.)

о

Поки не станеш батьком — не оціниш батька, поки не станеш матір'ю — не оціниш матір. (Башкир.)

о

Турбота, як велика робота. (Мордов.)

о

Сім'ю жінка-мати радує (веселить). (Мордов.)

о

Без дружини дім — порожній дім. (Мордов.)

о

Без гілок — не дерево, без дітей — не сім'я. (Мордов.)

о

Діти, не падаючи, не ростуть. (Мордов.)

Мати все життя думає про сина, а його думки мандрують по світу, або бродять під вікном у коханої. (Калмицьк.)

о

Діти любі, а онуки — ще більше. (Мордов.)

о

Бережи дітей, як свої очі. (Мордов.)

о

Від яблуні яблуко, від ялини шишка. (Мордов.)

о

Бездітний, як дуплисте дерево: ні лика, ні дров. (Мордов.)

о

В дитини впаде одна сльоза, а в матері — дві. (Мордов.)

о

Багатодітні батьки рід людський тримають. (Мордов.)

о

Який рід, такі й нащадки. (Мордов.)

За кожною дитиною стільки турбот, скільки у неї на голові волосин. (Мордов.)

о

Дітей ростити — не по гриби ходити. (Мордов.)

о

Дітей розумними виростиш — рід свій прославиш. (Мордов.)

о

Сила дитини в правдивості. (Мордов.)

о

У кого один син, у того й пісня про нього. (Мордов.)

о

Без батька — сирота, без матері — двічі. (Мордов.)

о

Красивішої за рідну матір нікого не зустрінеш. (Мордов.)

о

Де діти, там і радість. (Мордов.)

Одну дитину ростити — матері сльози лити. (Мордов.)

o

Гілок багато, а дерево одне. (Мордов.)

o

Батька не хліб годує, а добре слово дітей. (Мордов.)

o

Де добра тітка, там завжди гостинець. (Мордов.)

o

Далека рідня — двічі рідня. (Мордов.)

o

Хто рано встає — тому і перший млинець. (Мордов.)

o

Хто з сонцем встає, той і добре живе. (Мордов.)

o

З-під землі скарб добудеш лише працею. (Мордов.)

Робота учить, а лінь мучить. (Удмурт.)

о

Якби було й три руки — усім би діло знайшлося. (Мордов.)

о

Удмурт із млина їде з піснею. (Удмурт.)

о

Осінь покаже, що ти робив весною. (Мордов.)

о

Роботящому немає поганої пори року. (Мордов.)

о

Весна красна квітами, а осінь пирогами. (Мордов.)

о

Весняна пісня закінчується восени. (Мордов.)

о

У гарного весляра човен не боїться хвиль. (Мордов.)

Поганий майстер гарний інструмент не тримає. (Мордов.)

о

Людину можна взнати за її ділами. (Мордов.)

о

Бджола мала, а й та працює. (Мордов.)

о

Візьми приклад з мурашки, що запасається на зиму. (Татар.)

о

Який майстер, така й робота. (Удмурт.)

о

Повний колосок в землю дивиться, порожній — в небо. (Мордов.)

о

Не дивись на слова, а дивись на діла. (Башкир.)

о

Не побачивши Волги, не скидай чобіт. (Чуваськ.)

Не підлазь під тягар, якщо підняти не можеш. (Татар.)

o

Столяра по сокирищу видно. (Мордов.)

o

Ноги носять, руки годують. (Мордов.)

o

У руках майстра і криве дерево випрямляється. (Мордов.)

o

Дешева річ на один день, а дорога — на рік. (Мордов.)

o

У ліс не ходять без сокири. (Мордов.)

o

Не місце красить людину, а людина місце. (Мордов.)

o

Який господар, такий і дім. (Мордов.)

Який сад, такі і яблука. (Мордов.)

o

Улітку день віз хліба дає. (Мордов.)

o

Годує не сокира, а праця. (Удмурт.)

o

Дім красний жінками, двір — чоловіками. (Мордов.)

o

Ворота тримаються на двох стовпах, а дім — на двох головах. (Мордов.)

o

Двір гарний худобою, а не загородою. (Мордов.)

o

Рушниця — солдатові друг, шинеля — теплий дім. (Удмурт.)

o

У домі чотири кутки, та сорок справ. (Мордов.)

o

Дім без покрівлі — не дім. (Мордов.)

В новому глечику і вода свіжіша. (Мордов.)

о

Робота норму любить. (Мордов.)

о

Яка робота, така й ціна. (Мордов.)

о

Плетінням постолів і себе не прогодуєш. (Мордов.)

о

Потрібні розмови не бувають довгими. (Мордов.)

о

Руку не протягнеш, з полиці і ложку не дістанеш. (Мордов.)

о

Солов'я за пісні цінують. (Мордов.)

о

Добрим господарем будеш — скрипу своїх коліс не почуєш. (Мордов.)

о

У ситого коня вісім ніг. (Удмурт.)

Кінь добре йде — збруя не псується. (Мордов.)

о

Хто доглядає коня, той не ночуватиме на вулиці. (Чуваськ.)

о

Птах помилиться — у сільце попаде, мужчина — волю втратить. (Башкир.)

о

Слава коня — у руках джигіта, слава джигіта — у його руках. (Башкир.)

о

Малого коня хвали — великого запрягай. (Татар.)

о

Хто має запасного коня — не втомиться. (Татар.)

о

У ситого коня десять ніг. (Мордов).

о

Картопля — брат хліба. (Мордов.)

Добрий кінь на дерево підніметься. (Мордов.)

o

Кінь боїться не роботи, а поганого господаря. (Мордов.)

o

У доброго конюха коні танцюють. (Мордов.)

o

Ноги підуть — дорогу знайдуть. (Удмурт.)

o

Хто в дорозі, у того доля є, а хто спить, у того немає. (Марійськ.)

o

Якщо нав'ючити на осла побільше, то він не піде скоріше. (Татар.)

o

З маслом і личак з'їси. (Удмурт.)

o

З маслом і постоли проковтнеш. (Мордов.)

Кінь тоді скакун, коли сто верст пробіжить без перепочинку, а мужчина той, хто дотримується слова й не плаче в біді. (Калмицьк.)

о

Як показувати палицю собаці, краще хліб покажи. (Удмурт.)

о

У дорозі хліб не зашкодить. (Удмурт.)

о

У дорозі торбина з хлібом важкою не буває. (Мордов.)

о

Корова для дітей — друга мати. (Мордов.)

о

Корову погано годуєш — масляного млинця не побачиш. (Мордов.)

о

Не чіпай пса, що задрімав біля порогу, і не сип сіль на рану ближнього. (Калмицьк.)

У доброму господарстві кожне теля — нагорода. (Мордов.)

o

Не ріж вісім овець — ріж одну, але вгодовану. (Башкир.)

o

Юшка без каші, каша без юшки — не обід. (Мордов.)

o

Сьогоднішня печінка краща від завтрішнього жиру. (Калмицьк.)

o

І те людину годує, що в лісі росте. (Мордов.)

o

Красива не красуня, а твоя кохана. (Татар.)

o

Роздратований осел буває швидший від коня. (Татар.)

o

Саме дерево гірке, а сливи солодкі. (Мордов.)

Не знаєш норову — не стій біля коня. (Татар.)

o

Нехай рукава будуть довгі, а руки короткі. (Башкир.)

o

На місці ліщини ліщина й росте. (Чуваськ.)

o

Лисиця і уві сні курку бачить. (Мордов.)

o

Рибі — вода, людині — весь світ. (Мордов.)

o

Золото в грязь впаде та міддю не стане. (Татар.)

o

Осінній мед не смокчуть, з кори дуба постоли не плетуть. (Мордов.)

o

Дятел вік довбе, а майстром ніколи не стане. (Мордов.)

Риба у воді сильна. (Мордов.)

o

Людина без ремесла — птах без крил. (Башкир.)

o

Кожна річ на своєму місці красива. (Мордов.)

o

Як дерева в лісі не однакові, так і люди. (Мордов.)

o

Коли кипить казан, ополоник золотий. (Татар.)

o

Народився куркою, орлом літати не зможеш. (Мордов.)

o

Куркою народився — качкою не будеш. (Марійськ.)

o

Красивий щасливий своєю красою, дужий — силою. (Мордов.)

Язик любить смачне, око — красиве. (Мордов.)

o

Сила беркута в кігтях. (Удмурт.)

o

На дубі липова гілка не впросте. (Мордов.)

o

Хто не вміє танцювати, музики не любить. (Башкир.)

o

У кожного замка свій ключ. (Мордов.)

o

Доросла дівчина жениха не боїться. (Башкир.)

o

Озеро не буває без очерету, серце — без журби. (Башкир.)

o

Глухареві одна їда — хвоя. (Удмурт.)

У свині чотири ноги, але стояти на вірьовці не може, а у курки хоч і дві ноги, вона — стоїть. (Удмурт.)

o

З вільхи лика не здереш. (Удмурт.)

o

Земля, як миска: що в неї покладеш, те й з'їси. (Мордов.)

o

З редьки меду не вичавиш. (Мордов.)

o

Без заліза машини не зробиш. (Мордов.)

o

Полин гіркий, та запахом своїм бліх знищує. (Мордов.)

o

Мишка захоче, у вушко голки пролізе. (Удмурт.)

o

Хоч і маленький їжак, та ведмедя може вколоти. (Удмурт.)

В поганої слави ноги довгі

Добре слово говориться не язиком, а душею і серцем. (Мордов.)

о

Не треба хліба-солі, а скажи добре слово. (Мордов.)

о

Якщо розповісти про своє доброді-яння, то користь від нього втрача-ється. (Калмицьк.)

о

Чужі руки — для нього граблі. (Мор-дов.)

о

Серце твердіше за камінь. (Мордов.)

В скупого гроші з короткими крилами. (Мордов.)

о

Не питай гостя, чи подавати до столу курку. (Удмурт.)

о

У чужого і курка гускою здається, корова — конем. (Марійськ.)

о

Хто вкрав голку, не залишить верблюда. (Башкир.)

о

На чужому коневі далеко не заїдеш. (Мордов.)

о

Злодій завжди думає, що на світі всі злодії. (Татар.)

о

Осел занадиться в город, без хвоста і вух залишиться. (Татар.)

о

Палицю підняли на собаку; а злякався кіт — злодіяка. (Мордов.)

Винному не спиться. (Башкир.)

o

Винного по очах взнають. (Мордов.)

o

Жити обманом — грати з вогнем: промахнешся — опечешся. (Мордов.)

o

Сьогодні одуриш, завтра вже не повірять. (Удмурт.)

o

Не можна тому вірити, хто людям не вірить. (Удмурт.)

o

Вино хоч і чисте, а життя каламутить. (Удмурт.)

o

Просить затичку від глечика, а чекає браги. (Мордов.)

o

І постоли в нього п'яні. (Мордов.)

o

Осел — дядько буйвола. (Татар.)

Вином зустрінутий гість швидко валиться з ніг. (Удмурт.)

о

Сів за стіл, а встав з-під столу. (Мордов.)

о

Зі своєю ложкою по чужих горшках не ходи. (Мордов.)

о

Хто ситим їсть — копає собі могилу. (Татар.)

о

В бездонну бочку скільки не лий — не наповниш. (Марійськ.)

о

В поганої слави ноги довгі. (Чуваськ.)

о

Розумний супутник дорогу підкаже, дурний зіб'є зі шляху. (Башкир.)

о

Розумний звинуватить себе, дурень — товариша. (Башкир.)

Розумний звернеться за порадою, а дурень скаже: я й сам знаю. (Калмицьк.)

o

Поганий мужчина — що тупа сокира. (Калмицьк.)

o

Коли нема розуму, тяжко й голову носити. (Калмицьк.)

o

Говорити слова людині, яка не розуміє їхнього значення, все одно, що кидати зерно на роги корові. (Калмицьк.)

o

Дурна людина розповідає про те, що їла і пила, а розумна, що бачила й чула. (Калмицьк.)

o

Невелика доблесть мати величезне тіло. (Татар.)

o

Він на вулиці собак напуває. (Татар.)

Пояснити дурню важче, ніж змусити верблюда переступити канаву. (Татар.)

о

Один день — «гість», другий день — «гість», а на третій день — хоч додому їдь. (Мордов.)

о

Вислюку сказали: «Покажи свою ввічливість», і він викачався у попелі. (Татар.)

о

Поки розумний мудрував, дурний тричі відкусив. (Калмицьк.)

о

Радься і з розумним, і з дурним. (Башкир.)

о

Сміливий, як горобець, сумний, як голуб, дурний, як теля. (Удмурт.)

о

Коли від материного молока розумним не став, то від козячого — не порозумнішаєш (Марійськ.)

На вигляд — розумний, а послухаєш його — дурень. (Мордов.)

o

Твої розумні в моїх дурнів училися. (Мордов.)

o

Розумний не той, хто хитрий, а той, хто мудрий. (Мордов.)

o

Хлопець сміливий, та розумом не зрілий. (Мордов.)

o

Ростом з дерево, а розум з горіх. (Мордов.)

o

Без розуму і в сухому болоті втопишся. (Мордов.)

o

Нерозумна голова — горщик. (Мордов.)

o

Порожній мішок, стоячи, не тримається. (Мордов.)

Дурні розумні лише в казці. (Мордов.)

о

Йому кажуть — сніг білий, а він каже — чорний. (Мордов.)

о

Криве коромисло не випрівняти. (Мордов.)

о

Впертий, як цап. (Мордов.)

о

Його сімома псами не обгавкаєш. (Мордов.)

о

Як муха, у вічі лізе. (Мордов.)

о

Коли жабу запитали: «Що на світі найкрасивіше?» — вона показала на своє жабеня. (Мордов.)

о

Добре, коли сам віриш в себе; ще краще, коли люди вірять у тебе. (Мордов.)

Ні солома ні колода, ні мочало ні лико. (Мордов.)

o

Приїхав до мене, а зайшов до тебе. (Мордов.)

o

Після рубанка сокирою не поправляють. (Мордов.)

o

У ревнивої людини дванадцять очей. (Удмурт.)

o

Собака своєму хвосту наказує. (Марійськ.)

o

Гуска свого пір'я не бачить. (Мордов.)

o

Дерево своєї кривизни не бачить. (Мордов.)

o

Гидке і фарбою не прикрасиш. (Мордов.)

Щоголі самі собою любуються. (Мордов.)

о

Дивлячись на гору, горою не станеш. (Марійськ.)

о

В собаки і хвіст відріж, та вівцею не стане. (Марійськ.)

о

І ворона думає, що співає. (Удмурт.)

о

Калина сама себе хвалить: «Я солодша від меду». (Удмурт.)

о

Паперові квіти — не квіти, на них дивлячись, не радієш. (Мордов.)

о

Ти, Антипко,— гарна скрипка, тільки співаєш, як сорока. (Мордов.)

о

Тітка моя на полотно багата; я на неї понадіявся — без сорочки залишився. (Мордов.)

Любиш говорити, люби і слухати. (Удмурт.)

о

Співай своїм голосом, говори своїми словами. (Мордов.)

о

В криницю, з якої напився, не кашляй. (Калмицьк.)

о

Як у білки зуби випали — їй і горіхів дали. (Удмурт.)

о

Про все, що бачив, не розповідають. (Татар.)

о

Хороший син — пісні співаєш, поганий — плачеш. (Мордов.)

о

Якщо дівчина рано гуляти почне, то пізно заміж вийде. (Мордов.)

о

Розбещена дитина — не годувальник. (Мордов.)

Норовистого коня і в голоблях не втримаєш. (Мордов.)

о

Биткій корові на роги колодки одягають. (Мордов.)

о

Ніс негарний, не відріжеш, гора крута — не зриєш. (Башкир.)

о

Два кавуни під рукою не втримаєш. (Башкир.)

о

У хвалька рот росте. (Мордов.)

о

Хвіст — павиний, а голова вороняча. (Мордов.)

о

Хвалька і собаки не люблять. (Мордов.)

о

Нехай у курки під крилом захована, щоб теля не вбрикнуло. (Удмурт.)

Тихо йшов — дійшов, поспішив — з дороги збився. (Башкир.)

o

На низького осла кожен сяде. (Татар.)

o

Боїшся горобців, не сій просо. (Татар.)

o

Боягузу і свій сват чортом. (Чуваськ.)

o

Боягузу і тінь здається злодієм. (Башкир.)

o

Не бери боягуза в супутники, а безголосого в хор. (Башкир.)

o

Після бійки підняв кулак. (Башкир.)

o

Наш Іван коня запрягав: на хвіст вуздечку надягав, віз вівсом годував, коня дьогтем мазав. (Удмурт.)

Після бійки багато сильних. (Мордов.)

о

Заяче око велике, та боязке. (Мордов.)

о

Куля, мов бджола; тікатимеш від неї — знайде і вжалить. (Удмурт.)

о

Будеш овечкою, вовки знайдуться. (Удмурт.)

о

Не вмієш — і з мішка крупи каші не звариш. (Удмурт.)

о

Семеро одного півня не ріжуть. (Мордов.)

о

Осиковий пеньок (про бездарність). (Удмурт.)

о

Не шукай у свині роги, у курки вим'я, у серпа піхви! (Удмурт.)

Багато шукаєш — нічого не знайдеш. (Мордов.)

о

На словах усе знає, а насправді й постоли не сплете. (Мордов.)

о

Робив човна з цілої осики — не вийшло й весла. (Удмурт.)

о

Зношені постоли знов озув. (Удмурт.)

о

Танцює, як корова на льоду. (Мордов.)

о

Який молот, такий і коваль. (Чуваськ.)

о

З міді срібла не здобудеш, криком нічого не доб'єшся. (Башкир.)

о

Вчинок свій усвідомиш — наполовину собі пробачиш. (Мордов.)

Прислів'я сказав — дорогу показав, приказку сказав — душу розрадив

Слово не стріла, а серце пробиває. (Удмурт.)

o

Бритва бриє, а слово серце ріже. (Мордов.)

o

Борода прикрашає обличчя, розумне слово — розмову. (Удмурт.)

o

Співати добре разом, говорити — по черзі. (Удмурт.)

o

Слово не дим, очі не виїсть. (Удмурт.)

o

Язик до Москви доведе. (Мордов.)

Прислів'я з пташиний дзьоб, а мудрості в ньому ціле озеро. (Мордов.)

о

Мова без прислів'я, як борщ без солі. (Мордов.)

о

Знай багато, а говори мало. (Мордов.)

о

Язик багато може зробити: і настрій підняти і справу зіпсувати. (Мордов.)

о

Спійманого птаха взнають по піснях. (Татар.)

о

Немає хліба-солі — немає дзвінкої пісні. (Мордов.)

о

І півень думає, що він краще за солов'я співає. (Мордов.)

о

Хоч коровою мукай, а в хорі місце знайди. (Мордов.)

Правдиве слово — гірке. (Татар.)

o

Хороше слово — пісня. (Мордов.)

o

Не всі пісні до кінця співаються. (Мордов.)

o

Погана пісня за душу не бере. (Мордов.)

o

У зозулі одне слово кукується. (Удмурт.)

o

У ранньої зозулі і голос раніше пропадає. (Удмурт.)

o

Пісня любить гарного виконавця, людина — справедливого цінителя. (Мордов.)

o

Прислів'я сказав — дорогу показав, приказку сказав — душу розрадив. (Башкир.)

Холодне слово поки до серця дійде — льодом стане. (Башкир.)

o

Говорить, ніби порожня діжка гримить. (Мордов.)

o

День і ніч меле, а муки немає. (Мордов.)

o

Свої солодкі вуста зіпсуєш. (Удмурт.)

o

Хто не вміє ходити, псує дорогу, хто не вміє говорити — слово. (Башкир.)

o

Добре він говорить, ніби співає. (Мордов.)

o

У нього язик, як шило. (Удмурт.)

o

Дірявий язик таємниць не тримає. (Мордов.)

Боїшся — не кажи, сказав — не бійся. (Мордов.)

о

Язик — диявол, раніше од думки говорить. (Удмурт.)

о

Слово не риба, неводом не спіймаєш. (Мордов.)

о

Язик без кісток: скільки захочеш, стільки і наговорить. (Мордов.)

о

Сказане слово, ніби риба в воді. (Мордов.)

о

Настрій на язиці не носять. (Удмурт.)

о

Язиком море перепливає, а насправді вологи боїться. (Мордов.)

о

Чого ти крила опустив? (Мордов.)

Нічого сказати — рот не розкривай. (Мордов.)

о

В легковажної людини язик довгий. (Татар.)

о

Добрий ти на словах, та серцю не милий. (Мордов.)

о

В розмові слово вислизне з язика, мов миша з-під соломи. (Удмурт.)

о

Прислів'я, як правда: усім потрібне. (Мордов.)

о

Гарне слово дорожче, ніж гроші. (Мордов.)

о

Говорить гарно, мов горіхи гризе. (Мордов.)

о

Не ласкаве слово хороше, а правдиве. (Мордов.)

Не бійся, коли лають, не радій, коли хвалять. (Мордов.)

o

Без шуму тече глибока ріка. (Башкир.)

o

Хоч сидиш криво — говори прямо. (Башкир.)

o

Водограю не заважай — нехай б'є! (Башкир.)

o

Взимку без сорочки, влітку без хліба не виходь на дорогу. (Татар.)

o

Куди кличуть, лети птахом, а не кличуть, тягнись каменем. (Татар.)

o

Коли гора не йде до тебе, іди ти до гори. (Татар.)

o

Звідки не чекаєш, звідти й вискочить лисиця. (Татар.)

Новина, що її пошепки передають на базарі, обганяє вершника, що скаче повідомити про це. (Калмицьк.)

о

Разом тісно — нарізно нудно. (Мордов.)

о

Новий чобіт завжди рипить. (Мордов.)

о

Скрипуче дерево довше живе. (Мордов.)

о

Гниле дерево і без вітру впаде. (Мордов.)

о

Миша, якій судилося загинути, грається з хвостом кота. (Калмицьк.)

о

І в землі є вуха. (Удмурт.)

о

Після весілля музики зайві. (Татар.)

Якби у кішки були крила, вона б поїла всіх горобців. (Татар.)

о

Глухий чує те, про що сам думає. (Татар.)

о

Поле з очима, а ліс із вухами. (Чуваськ.)

о

Благородного птаха ловлять за ноги. (Татар.)

о

По шилу кулаком не вдариш. (Татар.)

о

Гість недовго сидить, та багато бачить. (Мордов.)

о

Гостеві радіють двічі: коли приходить і коли іде додому. (Удмурт.)

о

Гостей кличуть з проханням, а проводжають з радістю. (Мордов.)

Дорогому гостеві — м'ясце, непроханому — кісточки. (Мордов.)

о

Ідеш в гості — помий свій казан. (Башкир.)

о

Далі своєї тіні не підеш. (Удмурт.)

о

Вуха вище голови не ростуть. (Мордов.)

о

Небо пальцем не проткнеш. (Мордов.)

о

Всю планету в жменю не збереш. (Мордов.)

о

Вечір раніше од ранку не буває. (Мордов.)

о

Скільки не думай, а половина від ста — п'ятдесят. (Татар.)

Вище голови не плигнеш. (Удмурт.)

о

Позбувшись палиці, попав під дубину. (Татар.)

о

Втікаючи від дощу — попав під град. (Татар.)

о

Не по коню, то по голоблях. (Чуваськ.)

о

На здорову голову залізний шворінь. (Чуваськ.)

о

Рідний брат перцю. (Чуваськ.)

о

Іде — не знає куди. (Мордов.)

о

Пес гавкає — вітер несе. (Мордов.)

о

У шкапи і хвіст облазить. (Мордов.)

Люди сюди, а він не знає куди. (Мордов.)

о

Весняний мороз коров'ячий ріг не зломить. (Мордов.)

о

Маленький кінь до смерті лоша. (Мордов.)

о

І заєць часом свої кігті показує. (Мордов.)

о

Відрізаний шматок до караваю не приставиш. (Башкир.)

о

Не зійде — руками не витягнеш. (Удмурт.)

о

Для нього не існує ні кряжа, ні гори. (Мордов.)

о

Корова, що пропала, завжди молочна. (Марійськ.)

У дуги і тінь крива. (Мордов.)

о

Розбите яйце не склеїти. (Удмурт.)

о

На гіркий баклажан паморозь не падає. (Татар.)

о

Скаженому псу і палиця — кістка. (Мордов.)

о

Тиха собака не гавкає, а кусає. (Башкир.)

о

Невісткою була — свекрусі не вгодила, свекрухою стала — невістку зненавиділа. (Башкир.)

о

Черепаха вилізла з свого панцира, і він їй не сподобався. (Татар.)

о

Тому, хто замерз, запали комин, тому, хто зголоднів, звари їжу. (Калмицьк.)

Криниця нова, та вода в ній, як дьоготь. (Мордов.)

o

Прокляття мишки до кішки не пристане. (Марійськ.)

o

Очі — не вуха, на віру все приймають. (Калмицьк.)

o

Похорону — плач, весіллю — пісня. (Мордов.)

o

В одній грибниці ростуть гриби однієї породи. (Мордов.)

o

Скільки ворона не каркає, не бути їй солов'єм. (Калмицьк.)

o

Як немає собаки, загавкає і свиня. (Калмицьк.)

o

Що не спалахує, те коптить. (Калмицьк.)

Хто переплив на другий берег, не шукає човен, хто одужав — лікаря. (Калмицьк.)

o

Молодість — весняний день. (Мордов.)

o

Молодість — квітучий сад. (Мордов.)

o

І зрубане дерево весною хоче розпустити листя. (Мордов.)

o

Дівчина, як квітка, усім подобається. (Мордов.)

o

Дівчина танцює — красу показує. (Мордов.)

o

Молодість проходить блискавкою, старість — повільним кроком. (Мордов.)

o

І личак не без пари. (Удмурт.)

Молодість іде геть, не питаючись, старість приходить без запрошення. (Мордов.)

о

Молодість промине непомітно, старість настане раптово. (Мордов.)

о

Молоде серце і до каменя прихилиться. (Мордов.)

о

Її роки і десять зозуль не прокують. (Мордов.)

о

Старий пройде — молодий шапку зніме. (Мордов.)

о

У важкий рік зима вдвічі довша. (Мордов.)

о

У щуки хвіст короткий. (Удмурт.)

о

Язик без кісток, думи без дна. (Удмурт.)

Сліпій курці — усе пшениця. (Марійськ.)

o

Колесо навколо своєї осі крутиться. (Мордов.)

o

Обруч на бочці лопне — вода потече. (Мордов.)

o

Качка, що розгубилася, пірнає назад. (Марійськ.)

o

У свині голова пролізла — тулуб пролізе. (Удмурт.)

o

Повертаєшся додому, хай дорога буде широка, як Кама. (Удмурт.)

o

Зумів зав'язати, зумій і розв'язати. (Удмурт.)

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ СИБІРУ І ДАЛЕКОГО СХОДУ

(ойротські, хакаські, шорські, тувинські, якутські, бурятські, нівхські)

Єдність радянських народів міцніша від скелі

Ленін помер, але справа його живе. (Якут.)

о

Дерево корінням — в землі, людина — в народі. (Ойрот.)

о

Розум народу ясний, мов ранкова зоря. (Тувин.)

о

Москва верствою далека, а серцем поруч. (Якут.)

о

Дерева вітер хвилює, правда народ підіймає. (Тувин.)

о

Шлях народу широкий. (Тувин.)

Вказівка партії — закон нашого життя. (Якут.)

о

Ріки початок — джерело, джерело народу — трудящі. (Бурят.)

о

Криця не тупиться, більшовики не згинаються. (Якут.)

о

Весь народ підведеться — вітер здійметься. (Якут.)

о

Струмки зіллються — річки будуть, люди з'єднаються — сила. (Тувин.)

о

Сила народу сильніша від льодоходу на ріці. (Якут.)

о

У трудового народу сила непереможна. (Бурят.)

о

Сильніше, ніж народ, на землі нічого немає. (Хакаськ.)

Сила народна все здолає. (Якут.)

о

Свою землю і табун знає. (Хакаськ.)

о

У птаха — гніздо, у людини — Батьківщина. (Тувин.)

о

Рідна земля краща, ніж чужина повна срібла. (Ойрот.)

о

На чужій землі і весна чорна, на своїй землі і зима зелена. (Бурят.)

о

Без Батьківщини і сонце не гріє. (Шорськ.)

о

Від рідної землі віє теплом, від чужої — холодом. (Бурят.)

о

Батьківщина — рідна мати. (Бурят.)

о

Завжди з народом іду. (Хакаськ.)

Бережи свою Батьківщину, як зіницю ока. (Якут.)

о

І пилинка рідної землі — золото. (Бурят.)

о

Життя прожити — перед Батьківщиною обов'язок виконати. (Якут.)

о

Батьківщина своїми синами пишається. (Бурят.)

о

Де дим, там і вогонь, де народ, там і життя. (Бурят.)

о

Одне поліно — не вогнище, одна людина — не народ. (Тувин.)

о

Сам себе не хвали, хай народ похвалить. (Шорськ.)

о

Тінь не спіймаєш, народ не одуриш. (Тувин.)

Рослина любить вологу, народ — правду. (Тувин.)

o

В джерельну воду не плюй, народу не лай. (Шорськ.)

o

На гіллястому дереві птахи гніздяться, у хорошій юрті народ збирається. (Тувин.)

o

Справжній друг надійніший від стіни. (Якут.)

o

Дружба людей гору скарбів створить. (Тувин.)

o

Найгірше слово — сварка, найгірше на землі — війна. (Тувин.)

o

На світі найкраще — мир, найгірше — війна. (Якут.)

У бая очі маленькі, та руки загребущі

Як жити в рабстві і померти в неволі, краще загинути в боротьбі. (Якут.)

o

Сталь гартується у воді, людина — в біді. (Тувин.)

o

Шию звіра куля ріже, шию людини — бідність. (Ойрот.)

o

Рука бая як чорний камінь. (Шорськ.)

o

Око й мале, та дно глибоке. (Ойрот.)

o

Ненажерливий, як пес. (Якут.)

У бая очі маленькі, та руки загребущі. (Шорськ.)

о

На словах лисиця, а насправді — вовк. (Бурят.)

о

У багача очі не наповнюються навіть землею його могили. (Якут.)

о

Не сунь свою руку щуці в рот. (Якут.)

о

Багатій — як той ожирілий пес. (Якут.)

о

В людини, що починає багатіти, очі ненаситні. (Якут.)

о

Ненажерливу собаку більше б'ють. (Якут.)

о

На болячки скаржився, кажуть, навіть богатир. (Якут.)

Набув свинячої подоби і норову. (Якут.)

o

У джерела холодне дихання, в скнари холодні очі. (Тувин.)

o

Скупий з усмішкою, що та корова, яка не доїться. (Якут.)

o

Змія міняє шкіру, та не жало. (Хакаськ.)

o

Бай подарує, та потім здере. (Шорськ.)

o

Сперечатися з холодом — не буде вух, сперечатися з баєм — не стане голови. (Шорськ.)

o

Бідняк під себе солому стелить, бай — пух. (Шорськ.)

o

Багаті дурні — чванливі. (Якут.)

Кволе теля коровою стане, бідна людина в добрі заживе. (Ойрот.)

о

Бідняк спить під трьома заячими ковдрами, а багач на вістрях голок і шил. (Якут.)

о

Овечку, що відстала від отари, вовк з'їдає, людина, що пішла від народу, гине. (Хакаськ.)

о

Одинокого коня вовк у полі заріже, а табун від вовків відіб'ється. (Ойрот.)

о

Голод — старший брат багача. (Якут.)

о

Скільки воду не вари, масла не буде. (Хакаськ.)

о

Скільки на багатія не працюй, не одержиш більше як кобилячу шкуру. (Якут.)

Вовки й олені разом не табуняться. (Якут.)

°

Через вушко голки верблюд пройде швидше ніж багатій. (Якут.)

°

З вола двічі шкуру не здирають. (Якут.)

°

Нещастя лише в рукав, а збитки вже в руку лізуть. (Ойрот.)

°

В горі не сумуй, без причини не радій. (Ойрот.)

°

Радість у рік не прийде, а біда з-під ніг вискочить. (Ойрот.)

°

Щоб ожирів один багач, витискають соки із ста бідняків. (Якут.)

°

Ситій людині і курдюк не смачний. (Бурят.)

Голодному смачна навіть вода з лісного болота, ситий не хоче і кінського жиру товщиною з кулак. (Якут.)

о

Ситому і овечий курдюк твердий. (Тувин.)

о

Багаті недоумки — хами. (Якут.)

о

Народ героя шукає, а лама — молебень. (Тувин.)

о

Всередині змія, зовні божа свічка. (Якут.)

о

Собака жиріє від джута[1], лама багатіє від хвороб. (Тувин.)

о

У степу од вовка нема життя, в улусі — од бая. (Хакаськ.)

---

[1] Джут — масовий падіж худоби при нестачі кормів, коли випадає глибокий сніг чи наступає обледеніння снігового покрову.

Багач — мов той шуліка, харчується м'ясом, а задовольняє спрагу кров'ю, як комар. (Якут.)

o

Око сороки — на падлі, око шамана — в казані. (Ойрот.)

o

В час хвороб — шаман жиріє. (Ойрот).

o

Собака кісткою не вдавиться. (Якут.)

o

Ніж не ріже своєї колодки, ворон не викльовує око ворону. (Якут.)

o

Глибокі попівські кишені. (Якут.)

o

Баришник одурює, товар збуваючи, лама — молитви читаючи. (Бурят.)

Добра справа сама себе хвалить

Настрій видно в пісні, здібності — в праці. (Тувин.)

о

В колгоспника і пісні упевнені. (Якут.)

о

Голова у колгоспу розумна, руки — дужі. (Якут.)

о

В добрій артілі — всі коні в тілі. (Тувин.)

о

Людина — смертна, слава безсмертна. (Тувин.)

о

Океан з хвилями, праця з піднесенням. (Якут.)

Ударник — з крупчаткою, лінивий — з порожнім мішком. (Тувин.)

o

Працьовитому — шана, лінивому — глум. (Тувин.)

o

Буде земля, знайдеться й корова. (Якут.)

o

Молоко корови у її кормах. (Якут.)

o

Без біди товариша не взнаєш. (Хакаськ.)

o

Двоє добрих зійдуться — і вода між ними не протече. (Хакаськ.)

o

Краще дружбу міцнити, ніж скарби множити. (Тувин.)

o

З поганою людиною зійдешся — сам споганієш, з доброю подружиш — покращаєш. (Шорськ.)

На один день з дороги зіб'єшся, тисячу днів проблукаєш. (Шорськ.)

о

Добрий кінь не зіб'ється з дороги, качка не промине озера. (Тувин.)

о

У лікаря очі шукають траву, у сміливця — тайгу. (Тувин.)

о

Добрий віл раз сіпає воза, добра людина раз скаже. (Якут.)

о

М'ясо вибирай жирніше, роботу починай якнайшвидше. (Тувин.)

о

Добра справа сама себе хвалить. (Хакаськ.)

о

За одним ударом дерева не зрубаєш. (Хакаськ.)

о

Краще мати маленьку купку зерна, ніж велику — полови. (Ойрот.)

Коли треба, то й камінь легкий. (Шорськ.)

о

Цінна та людина, яка змолоду працювати звикла. (Ойрот.)

о

З землею дружи, та не з вогнем і водою. (Бурят.)

о

Попрацював — за ложку берись, полінувався — без вечері лягай. (Ойрот.)

о

На готову страву в кожного знайдеться рот. (Якут.)

о

Рукою не поворухнеш — і щастя тебе обмине. (Нівх.)

о

Сіре мило, та миє біло. (Ойрот.)

о

Ховатимешся від літньої спеки, взимку замерзнеш. (Бурят.)

Немає слова сильнішого від правдивого. (Тувин.)

o

Правдиве слово дорожче, аніж золото. (Ойрот.)

o

Гарного коня хвалять, гарну людину шанують. (Шорськ.)

o

Їж хліб з сіллю, але кажи правду. (Ойрот.)

o

Свиняче сало — в кориті. (Хакаськ.)

o

Краще бути товаришем чесним, ніж багатим. (Хакаськ.)

o

Не обличчям цінується багата людина, а добрим серцем. (Нівх.)

o

Краса не в одязі мужчини, а на кінці його дротика (тобто він добрий мисливець). (Нівх.)

Де отара проїшла, там і слід чабана залишився. (Хакаськ.)

о

В гостроті голки — вбрання, в гостроті ножиць — майстерність. (Тувин.)

о

Книга — розумний порадник людини. (Якут.)

о

Знання, що не збагачуються щоденно, зменшуються. (Якут.)

о

Сонце освітлює землю, наука — людину. (Якут.)

о

Подушка в геолога — гора кам'яна, ковдра — блакитне небо. (Якут.)

о

Без знань і ранок — ніч. (Тувин.)

о

Глибоке дно моря, ще глибше коріння знань. (Тувин.)

Добрий коваль по пальцю не вдарить, добра швачка нитки не заплутає. (Тувин.)

o

Чванства менше, знань більше. (Тувин.)

o

Золото добувають із землі, знання — із книг. (Тувин.)

o

Заблудитися не хочеш — роздивляйся, помилитися не хочеш — розпитуй. (Тувин.)

o

Глибина — в морі, мудрість — в науці. (Бурят.)

o

Не той дурний, що не вчився, а той, що не хоче вчитися. (Бурят.)

o

Знання, набуті старим, що літери, виведені на попелі; знання, набуті в молодості — літери, викарбовані на камені. (Ойрот.)

Розумний хвалить інших, дурень — себе. (Бурят.)

o

Рукою дна моря не дістанеш, вершину Танди не заарканиш. (Тувин.)

o

Морю і краплі потрібна. (Тувин.)

o

У дужого рука тверда, у розумного — думок багато. (Шорськ.)

o

Вірне слово дорожче від золота. (Шорськ.)

o

Гострий ніж у кістці застряне, розумне слово — у голові. (Шорськ.)

o

Розум — широкий, як море, знання — високе, як гори. (Хакаськ.)

o

Вчена людина — як сонце, невчена — як ніч. (Хакаськ.)

Вчення — краще за багатство. (Хакаськ.)

o

Розуму не купиш. (Хакаськ.)

o

Мудрість не в бороді, а в розумі. (Хакаськ.)

o

Зрячий не той, хто гору бачить, а той, хто бачить за горою. (Хакаськ.)

o

У слові правда. (Хакаськ.)

o

Розум тримай міцно, а язик — коротко. (Хакаськ.)

o

У трави, що горить, жар сильний, у розумної людини — слова. (Хакаськ.)

o

Кожух не одягнеш — замерзнеш, минулого не знатимеш — спіткнешся. (Тувин.)

Хто мало говорить, той багато думає. (Хакаськ.)

о

Майбутнє скіпкою не освітиш. (Якут.)

о

Ягня росте, мекаючи, дитина — плачучи. (Оїрот.)

о

Людина, що народилася на землі, лише двох називає батьком і матір'ю. (Якут.)

о

Не мати дружини — навучача мука, не мати чоловіка — гірка мука. (Якут.)

о

Серед хмар око сонця світле, серед людей погляд матері теплий. (Тувин.)

о

Разом гуляли — проведи до юрти, посадив на коня —довези до місця. (Тувин.)

Людина без коріння схожа на пень. (Якут.)

о

Старий пес даремно не гавкає. (Якут.)

о

Дівчина, що не вийшла заміж, з мисками і ложками б'ється. (Якут.)

о

Думи батька і матері про сина, а думи сина — про гори. (Якут.)

о

Жінка любить ласку, дитина — нагляд, кумис — збовтування. (Якут.)

о

Чужа дружина — не дружина, чужий кінь — не кінь. (Якут.)

о

Без рукавиць — руки холодні, без невістки — їжа. (Тувин.)

о

Був би хлів— худоба знайдеться, була б дочка — буде і зять. (Тувин.)

Сам — у себе заглянь, з людьми — за своїми словами слідкуй. (Тувин.)

о

Немає людини без роду, немає чобота без мірки. (Ойрот.)

о

Лінійку витесав — перевір, говорити починаєш — подумай. (Тувин.)

о

Віддав дочку заміж — не жалій її сережок. (Бурят.)

о

Заміж вийти легше, ніж пришити напалок до рукавиці. (Хакаськ.)

о

Яке м'ясо, така юшка, які батьки, такі діти. (Хакаськ.)

о

Дитина-первісток — найдорожча. (Хакаськ.)

о

Дивись не на красу, а на серце. (Ойрот.)

З гірської вершини не сходить туман, у вірному серці не проходить любов. (Тувин.)

о

Пильнувати дівчину важче, аніж жар у руках тримати. (Ойрот.)

о

У річці, де багато водорості,— багато риби; у людини з доброю вдачею — багато друзів. (Бурят.)

о

Ідеш на полювання — бери вірних друзів. (Хакаськ.)

о

Узнай вдачу людини, а потім дружи. (Хакаськ.)

о

Одяг не бережеш — швидко порветься, дружбу не бережеш — скоро минеться. (Тувин.)

о

Добрий товариш надійніший від фортеці, а добрий кінь швидший від яструба. (Бурят.)

Людині насамоті не прожити. (Хакаськ.)

о

Одиноке дерево вітру боїться. (Хакаськ.)

о

Табуну потрібен пастух, людині — товариш. (Тувин.)

о

Не м'ясо бережи, а дружбу. (Тувин.)

о

Не кидай вогонь у траву, не май до друзів зла. (Тувпн.)

о

Краще добрий товариш, як погана рідня. (Тувин.)

о

Дружні сороки верблюда заклюють. (Тувин.)

о

Борошно в мішку не розсиплеться, людина з друзями не пропаде. (Бурят.)

Братська любов міцніша від стіни. (Тувин.)

o

Не ходи пішки — їдь верхи, не сиди сам — ходи з товаришем. (Тувин.)

o

Без батька, як без товариша, без коня, як без ніг. (Тувин.)

o

Кістки двічі не гризуть, товариша двічі не кидають. (Тувин.)

o

Подорож любить супутників. (Якут.)

o

Аргамак пізнається в далекій дорозі, а друг — в біді. (Бурят.)

o

Коневі потрібний табун, людині — друг. (Бурят.)

o

Що більше золото чистиш, то воно яскравіше, а вугілля — чорніше. (Бурят.)

Як мати сто корів, краще мати сто друзів. (Бурят.)

о

Від доброго товариша переймеш добре, від поганого — погане. (Бурят.)

о

Сороки гуртом і тигра заклюють. (Бурят.)

о

Коли хочеш пити, вода найсмачніша. (Шорськ.)

о

Шуліку взнають по льоту, людину — по ході. (Ойрот.)

о

Верблюд не помічає свій горб, а людина — недоліки. (Бурят.)

о

Навіть дерева в дрімучому лісі бувають високими і низькими. (Якут.)

о

Річка з хвилями, життя з вибоїнами. (Якут.)

І миша має стежку. (Якут.)

о

Тому, хто їсти хоче, і вода солодка. (Якут.)

о

Жаба в своєму болоті свавільна. (Якут.)

о

Задні ноги не доженуть передніх. (Якут.)

о

Для голодного смачна і дика ріпа, для того, що хоче пити, солодка і вода. (Якут.)

о

Шкірі — шило, ковальському міху — вугілля. (Тувин.)

о

Із нічого не виженеш ні смоли, ні дьогтю. (Якут.)

о

Хто живе біля моря, в того ноги мокрі. (Якут.)

Великі гори мають перевали, мати-земля — дороги, синя вода — брід, дрімучий бір — стежку. (Якут.)

o

Дівчина любить вбрання, хлопець — коня. (Тувин.)

o

Без колодки і постоли не сплетеш. (Ойрот.)

o

Не сів на коня — нагайкою не махай. (Хакаськ.)

o

Свистітимеш — вітер повіє, шепотітимеш — плітки підуть. (Ойрот.)

o

Сядеш м'ясо їсти — не поспішай; на коня сядеш — не зупиняйся. (Ойрот.)

o

Вилив з чашки — не збереш. (Шорськ.)

Пустодзвін — чобіт на босу ногу

Корова ряба — добре, людина дволика — погано. (Тувин.)

о

Як давати в руку поганій людині, краще покласти на слід добрій. (Шорськ.)

о

З поганою ріднею — аалу[1] ганьба, з поганою дитиною — юрті. (Тувин.)

о

Хто людей проклинає, рідні не має. (Шорськ.)

о

Погана погода минеться, а лють лихої людини ніколи. (Ойрот.)

---

[1] А а л — селище (тувин.).

Погана людина в боргу не залишиться: тому, хто зробив їй добро, дім спалить. (Хакаськ.)

о

Добра людина не пам'ятає зла, а погана — добра. (Ойрот.)

о

Попіл осикового дерева їдкий, їдкий і язик поганої людини. (Ойрот.)

о

У інохідця — тисяча шляхів, у хитрого — тисяча слів. (Ойрот.)

о

Чужий аіл [1] не розкривай. (Ойрот.)

о

Роботящому дорогий час, лінивому — сон. (Бурят.)

о

Лінивий гірший за сліпого. (Нівх.)

о

У лінивого і кінь лінивий. (Шорськ.)

---

[1] А і л — верх юрти.

Лінивий син гірше од каменя на шиї. (Нівх.)

о

Лінивий пес хвостом крутить. (Шорськ.)

о

Без труда і шапки не знімеш. (Хакаськ.)

о

Ледар сидячи спить і лежачи працює. (Хакаськ.)

о

Сонькові сниться, що він уві сні спить. (Хакаськ.)

о

Лінивого взнаєш по тину. (Ойрот.)

о

Лінивий каже: «Голова болить», ненажера: «Пити хочеться». (Тувин.)

о

Від ліні — пустощі, від жадібності — злодійство. (Тувин.)

Тупий ніж не вріже м'яса, ледар не стане до роботи. (Тувин.)

о

У підлабузника слів багато, у ледаря — причин. (Тувин.)

о

Лежачому верблюдові перекотиполе в рота не вкотиться. (Тувин.)

о

Від сидіння не буде талану, від лежання — щастя. (Тувин.)

о

У плітки немає кінця. (Шорськ.)

о

Правда з мізинець гору брехні переможе. (Тувин.)

о

Людина з трьома тінями (тобто обманює). (Якут.)

о

Боязливий, як метелик, лякливий, як шуліка, тріскотливий, як сорока, дурний, як миньок. (Тувин.)

Коли нікого не можна ославити, брехун палицю гризе. (Ойрот.)

о

Брехуна ловлять на слові, злодія — на сліді. (Бурят.)

о

Осла взнають по вухах, а дурня — по мові. (Бурят.)

о

З дурнем говорити, що з вітром боротися. (Бурят.)

о

Що загубить один дурень, сто розумних не знайдуть. (Якут.)

о

Схожий на того дурня, що, упавши, усе забув. (Якут.)

о

Хоч і рослий, та круглий дурень. (Якут.)

о

Побачивши самого ведмедя, піде шукати його сліди. (Якут.)

Розуму не позичиш. (Бурят.)

о

Дурень вважає себе вищим від неба. (Бурят.)

о

Віз біжить за волом, а дурень — за дурнем. (Бурят.)

о

Погане сідло скрипить, дужа людина сміється. (Бурят.)

о

Тисячу (карбованців) **у дурня розносить вітер.** (Якут.)

о

У тополі листя гірке, у дурня слова нікчемні. (Тувин.)

о

Вовк рахунку не знає, дурень порад не слухає. (Хакаськ.)

о

Хто багато знає, з півслова розуміє, а незнайко на все рота розкриває. (Ойрот.)

Брехні багато, а правда одна. (Хакаськ.)

o

Від окуня юшки, а від дурня розуму не чекай. (Ойрот.)

o

Тютюн голову отруює, горілка — душу. (Бурят.)

o

Скрипуче сідло — коневі мука, п'яна людина — людям завада. (Хакаськ.)

o

Дощ з вітром швидко минає, кінь з норовом швидко втомлюється. (Тувин.)

o

Він така людина, що водить лося за ніздрі, ведмедя за загривок, а вовка за лапи. (Якут.)

o

Багато знаходиться сміливців, ладних засунути палець у пащу вбитого ведмедя. (Бурят.)

Із трухлого зерна борошно погане, а в п'яного — розум. (Шорськ.)

о

Ворона на гусака рівнялась, собі ногу зламала. (Шорськ.)

о

Хоч і сильний, але груди не випинай. (Тувин.)

о

Коня з куцим хвостом і муха не боїться. (Шорськ.)

о

Думка коротша за волосся, терпіння вужче від рукавів. (Якут.)

о

Скрипуче сідло не дає супокою вухам коня. (Оїрот.)

о

Задерши голову, не плюй: собі в очі попадеш. (Якут.)

о

Задерши голову, спіткнешся. (Ойрот.)

Зростом — карлик, чванством — велетень. (Тувин.)

о

Чванлива людина і вишитих унтів не варта. (Тувин.)

о

Не порівнюй себе з горою, а товариша — з соломинкою. (Ойрот.)

о

Грак хотів як щука плавати, та й утопився. (Бурят.)

о

Поважаєш — і на присок сяде, захвалиш — на голову сяде. (Тувин.)

о

Карась шумить, коли один. (Якут.)

о

Дурень спесивий, хвастун пихатий. (Якут.)

о

Дізнався про сліпоту своєї дружини на третій рік як вона осліпла. (Якут.)

Невдячному — як переїхав — верблюд не потрібний, як переплив — човен. (Тувин.)

о

Як сідає на коня, так і штани свої латає. (Якут.)

о

Грубе поліно вогонь гасить, скупа хазяйка дім соромить. (Тувин.)

о

Полин гіркий, підлабузник хитрий. (Тувин.)

о

На голій землі худоба не пасеться, у скупої людини друзів не водиться. (Тувин.)

о

Те, що не ріже,— не гостри, того, хто не хоче слухати,— не вчи. (Ойрот.)

о

Від багатьох слів немає прибутку, від одного слова немає збитків. (Бурят.)

Хто живе не оглядаючись — в біду попадає. (Тувин.)

о

Посковзнувшись — падають, опершись — підводяться. (Тувин.)

о

Муха поспішає — у молоко попадає. (Хакаськ.)

о

Миша поспішить — у молоці потоне. (Тувин.)

о

Не купуй сідла, поки нема коня. (Ойрот.)

о

Не побачивши води, чобіт не роззувай. (Ойрот.)

о

Прожени свій гнів, погризи кісточку. (Якут.)

о

Марно не злись: рано постарієш. (Якут.)

Не знайшовши броду, не заходь у воду. (Якут.)

о

У гніві говоритимеш — заплутаєшся. (Хакаськ.)

о

Тупим не ріж, глухому не кажи. (Шорськ.)

о

Не розжувавши — не ковтай, не подумавши — не говори. (Бурят.)

о

Сухе дерево безплідне, пусте слово марне. (Бурят.)

о

На сухому дереві немає плодів, у порожньому слові — глузду. (Тувин.)

о

Марнослів'я ніби піна. (Тувин.)

о

Хто багато ходить, у того ноги брудні, хто багато говорить, у того рот брудний. (Якут.)

Марнослів'я — нікому не потрібне, малослів'я не шкідливе. (Тувин.)

o

Добуває їжу із сирого дерева. (Якут.)

o

Межі не переходь, зайвого слова не кажи. (Ойрот.)

o

Краще втратити вола, ніж кинути зайве слово. (Бурят.)

o

Замовкни, нехай тобі в рота впаде стріла! (Якут.)

o

В суперечці і біла ворона чорна, а чорна ворона біла. (Якут.)

o

У багатослів'ї багато помилок. (Якут.)

o

Молодець стає людиною після трьох невдач, тричі повісивши сагайдак. (Якут.)

Несказане слово краще сказаного. (Якут.)

o

Рот ніби ковальські міхи. (Якут.)

o

Від багатослів'я нема користі, від мовчанки — збитків. (Тувин.)

o

Язиком дерева не зрубаєш, словами аул не перевезеш. (Тувин.)

o

Пустодзвін — чобіт на босу ногу. (Хакаськ.)

o

Кінь вирветься — доженеш, а сказаного слова не повернеш. (Ойрот.)

o

Не вмієш рибалити, не каламуть воду. (Шорськ.)

Добре слово — півконя варте

Красне слово вбрід переходить і море. (Якут.)

o

М'ясо потрібне жирне, слово — влучне. (Тувин.)

o

Влучне слово ніби гостроконечна палиця. (Бурят.)

o

Людське слово — не дзвіночок, прив'язаний до дуги. (Якут.)

o

Рана від палиці заживе, від слова — ніколи. (Ойрот.)

o

Прислів'я — притча предків. (Якут.)

Гарне слово з вуздечкою і сідлом. (Якут.)

о

Слово справжнє — масло топлене, а щира людина — скарб. (Бурят.)

о

Добре слово — півконя варте. (Ойрот.)

о

Шукати — сліду не знайти, кричати — слова путнього не почути. (Якут.)

о

Встають рано, як чоловік і дружина, що не люблять одне одного. (Якут.)

о

Прислів'я — в усіх на вустах. (Якут.)

о

Слово має звучання, а прислів'я — прикрасу. (Якут.)

о

Складається, як пісня, ладиться, як наспів. (Якут.)

Коли гине щука, залишаються її зуби, коли помирає співець, залишаються його пісні. (Якут.)

о

Під час повені немає риби, в прислів'ї немає брехні. (Тувин.)

о

Ніж потрібний гострий, слово — влучне. (Тувин.)

о

Вірьовку треба вміти вити, прислів'я — розуміти. (Тувин.)

о

Людське слово має свого господаря. (Якут.)

о

Слово людини здатне обернутися злом. (Ойрот.)

о

Погана звістка не буває брехнею. (Якут.)

о

«Ні» — міцніше від дерева. (Якут.)

Слову потрібна правда, паску — вузол. (Тувин.)

о

Сказане слово — зарубка на дереві. (Тувин.)

о

Якут, як сяде на бика — співець. (Якут.)

о

З гарним співцем і злий дух змагається в співі. (Якут.)

о

Язик швидший від зайця, клятва гостріша від ножа. (Тувин.)

о

Приказка яскравіша од квітки. (Тувин.)

о

Чорним оком не побачене, плоским вухом не почуте. (Якут.)

о

Що вуха почують, те й очі побачать. (Шорськ.)

Не посолиш — смаку нема, не захочеш — сили нема. (Тувин.)

о

Узявся — труднощів нема, розізлився — страху нема. (Тувин.)

о

З хлібом не будеш голодний, з півнем — не проспиш. (Тувин.)

о

Схожий на того, що закохався в жінку, яку раніше покинув. (Якут.)

о

Не кожен горбатий — верблюд, не кожен винний — я. (Тувин.)

о

З червоного піску вірьовку в'є (тобто такий красномовний). (Якут.)

о

Сандалове дерево гнилизни не знає, молоде тіло — хвороби. (Бурят.)

о

Осінній ліс — міцний, весняний — слабкий. (Шорськ.)

Чужий одяг маркий, чужий кінь пітливий. (Ойрот.)

o

Запізнився на обід — їж, відрізавши хвіст свого бика. (Якут.)

o

Чорніша за куропатку, біліша за ворону. (Якут.)

o

Не лизати з її обличчя молока. (Якут.)

o

Як у хитрої лисиці витяглася морда від чекання. (Якут.)

o

Сліпий насміхається над вузькооким. (Бурят.)

o

Добре, коли старий буває старший, а молодий — молодший. (Бурят.)

o

Пішого п'ять бід підстерігає, від вершника одна біда втікає. (Якут.)

Посадив у човен без весел. (Якут.)

o

Вода має дно, дорога — кінець. (Якут.)

o

Красою чаю не звариш, до коси коня не прив'яжеш. (Тувин.)

o

Роги переганяють вуха, хоч виростають пізніше. (Тувин.)

o

Не радій, що багато, не журись, що мало. (Тувин.)

o

Дійде вода до носа — і теля попливе. (Тувин.)

o

Із іскри — пожежа, з жарту — пліткн. (Тувин.)

o

Палиця в руках — зла собака ненавидить, правда в словах — дурень ненавидить. (Тувин.)

Сміх і плач — рідні брати. (Якут.)

о

Щастя сліпне на обидва ока. (Якут.)

о

Добрий кінь має славу, дорога — невідомість. (Якут.)

о

Був би кінь, буде й сідло. (Якут.)

о

Нема голосу красивішого, ніж у зозулі. (Тувин.)

о

Гостю — подарунок, козі — козеня. (Тувин.)

о

Коли б'ють по рогах одну корову, роги ниють в тисячі корів. (Тувин.)

о

Без вітру дерево не хитається. (Якут.)

о

Гарна порада руку зупиняє. (Якут.)

Рветься вірьовка, де тонко; ламається ніж біля кінчика. (Якут.)

o

Іржа їсть залізо, а горе — серце. (Якут.)

o

Не хвалися, що ти молодий, не журися, що ти старий. (Якут.)

o

Думаючи, що помреш, обід готуй; думаючи, що перекочуєш, вогнище не кидай. (Шорськ.)

o

Коневі хомут ззаду не одягають. (Хакаськ.)

o

Дерево звалив я, а білок зібрав ти. (Якут.)

o

Вмерти — небо високо, провалитись — земля тверда. (Якут.)

o

На косогорі сніг не лежить. (Ойрот.)

До щасливого мисливця птиця сама летить. (Ойрот.)

o

Якщо вода побувала на луці, то знову там розіллється. (Ойрот.)

o

Пустив стрілу — не повернеться. (Шорськ.)

o

Стріла без оперення — мимо б'є. (Тувин.)

o

На осонні змія любить грітися. (Хакаськ.)

o

Маленький чорт найспритніший. (Тувин.)

o

Зиму видно по інію, літо — по дощу. (Шорськ.)

o

Коли бачиш жабу, що плигає, нащо питати, чи швидко? (Ойрот.)

Весняний день засяє — погода стане, осінній день потемніє — негода настане. (Шорськ.)

о

Де це бачено, щоб роги цапа доросли до неба? Де це бачено, щоб хвіст верблюда торкався землі? (Ойрот.)

о

Останньому верблюдові більше вантажу припадає. (Тувин.)

о

Життя, як вода, у якій багато солі: що більше її п'єш, то більша спрага. (Ойрот.)

о

Син — пам'ятник батькові. (Ойрот.)

о

Хто не народжував дітей — щастя не знав, хто не втрачав дітей — горя не знав. (Ойрот.)

о

Щасливий помирає, своїх дітей залишивши, нещасний сам ридає, дітей поховавши. (Ойрот.)

Діти дітей — солодші від меду. (Ойрот.)

o

Поганого чоловіка видно по губах дружини, погану дружину — по руках чоловіка. (Ойрот.)

o

Для кохання не потрібна краса, а для сну — подушка. (Ойрот.)

o

Для краси обличчя — брова, для краси роду — чоловік. (Ойрот.)

o

Кому дороге вухо, тому дорога і сережка, кому дорога дочка, тому дорогий і зять. (Ойрот.)

o

Двадцять днів підряд і меду не їдять. (Ойрот.)

o

Хвороби через двері в дім приходять, та залишають його через вушко голки. (Ойрот.)

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ ДАГЕСТАНУ (аварські, лезгінські, даргінські, кумикські, лакські, татські, ногайські, табасаранські, рутульські)

Ленін перший назвав нас людьми

Голос Леніна — могутніший від крику орла.

o

Ленін — найсвітліша зоря.

o

Ленін перший назвав нас людьми.

o

Народ — сонце землі.

o

Сила нашого життя — у дружбі народів.

o

Джигіт помре — слава живе.

o

Вода сильніша за вогонь.

Друга, чия дружба навік, цінуй як брата.

o

Джигіт іде на подвиг і приносить славу своїй Батьківщині.

o

Шабля народу рубає, навіть коли вона з повсті.

o

Хай славиться день повернення з битви.

o

Війни не народжують синів, а вбивають їх.

o

У долині рідній краще стати прахом, ніж на чужині падишахом.

o

Краще бути в своєму аулі підошвою, аніж на чужині султаном.

o

Хто не разом з аулом, той мрець без могили.

Той, хто зрадив аул, хай буде і спалений там.

o

Свій край для тебе — і є Багдад.

o

Де аул більший, там і розуму більше.

o

Весь аул — розум, одна людина — його дзеркало.

Дім, збудований на людському горі, впаде від прокляття

Коли джигіт про минуле заспівав, він постарів.

o

День божий, а раб — ханів.

o

Позаду осла і спереду хана — не ходи!

o

Не поспішай розповідати про буран, поки не пройде, а хана хвалити, поки не помре.

o

Про хана можна сказати, що він хороший лише тоді, коли на ньому виросте стільки трави, що можна нагодувати хоча б козеня.

Дім, збудований на людському горі, впаде від прокляття.

о

На тому, хто не має бика,— багато пилюки, у того, хто не має осла,— хурджун тяжкий.

о

На спині покірного осла завжди тяжка ноша.

о

Невже вовк не задушить овечки тільки тому, що всі вони перераховані?

о

Голодний вовк там на осла напав, де його господар прив'язав.

о

Якщо осла вбрати, люди почнуть гадати, чи не хан осел, а якщо він хан, де ж осел.

о

Нехай думає хтось, що тисячу літ проживе, але все одно ж настане тисяча перший рік.

Якби кішка не була безкрила, усіх пташок переловила б.

o

Не думай, що змія забула, чия нога на хвіст їй наступила.

o

Який меч не гострий, своїх піхов не поріже.

o

Який неперебірливий собака, а собатини не їсть.

o

Білий собака, чорний собака — що не роби, все одно собака.

o

Собачу лють остудить лише кістка або палиця.

o

Любителі чужого прагнуть весь світ перетворити в дійну корову.

o

Поки один злодій помирає, інший злодій хурджуни набиває.

Дурень залишиться дурнем, хоч і з найдорожчої овчини папаху пошиє.

о

Побачивши халву, мулла забуває бога.

о

Овечий язик, та вовчі ікла.

о

Не наївшись, і лисиця не молиться.

о

Глухому не страшно, святому не соромно.

о

Глухому — не страшно, муллі — не соромно.

о

Щоб твій кінь або осел не втекли, доручи їх аллахові, але спочатку прив'яжи.

о

Чотири рази осел до Мекки доходив, уп'яте пішов — вовкові в пащу попав.

Аллах дасть,— мулла язик прикусить.

о

Ашуг радіє з весіль, мулла — з похоронів.

о

Якщо всі довкола здорові, хворіє знахар.

о

Аллах не поспішає.

о

Не пощастить, то і на верблюді собака вкусить.

о

Дитинча миші — свічку гризе, дитинча вовка — овечку дере.

о

Господарів, де гість бува не часто, нерідко відвідує нещастя.

о

Камінь упав на глечик — горе глечику, глечик упав на камінь — йому ж горе.

Віслюк брикнув — у раю опинився.

o

Безштанний сирота і уві сні бачить лише два аршини полотна.

o

Обручають молодця — курці горе, номинають мерця — курці горе.

o

Скільки в курки того сну, та й то думає, де дістати зерна.

o

Нащо казан, краще за всіх знають голодні.

o

Кішці — їда, мишці — біда.

o

Для собачої рани і язик ліки.

o

Якщо серце сліпе — очі не бачать, якщо серце глухе — вуха не чують.

o

Дорога неправди — півaршина.

Хто позичає вітер, тому дим повертають.

о

Якби від проклять помирала людина, ніхто б ніколи не кував кинджалів.

о

У брехні одна нога вогняна, а друга — воскова.

о

Зробити корисне для багатія — все одно, що змастити камінь маслом.

о

Ноги ламає, стрибаючи зі скелі, той, хто стрибнув, а не той, хто наказав.

о

Якби харчі давали за діла, довелося б коню заздрити ослам.

о

Вдалася справа — господар гордий, провалилась — наймит винен.

о

Вовки міняють шерсть, та не норов.

Орачеві, що працює в полі,— толокно, господарю, що сидить на межі, сирники.

o

Його не цікавить буран, бо обидва його барани в кошарі.

o

Коли біднякові сторожувати, і дощик звечора іде, і ніч довга.

o

Бідняку життя немає, а багачу — смерті.

o

Як в бурю гори подолать не зможе, і вовк здоровий скаже вам: «О боже!»

o

Який би пес не був поганий, йому не споганити океану.

Дерево ціниться плодом, а людина трудом

Людина людині дзеркало.

o

Дерево ціниться плодом, а людина — трудом.

o

Сьогоднішню роботу не звалюй на завтрашнього верблюда.

o

Не дивись на колір неба, а на колір землі.

o

Угноєне поле і аллах любить.

o

Уночі лягай, удень вставай — не будь як сова.

Що можна сьогодні з'їсти — будь мудрим і на завтра залиши, що міг зробити завтра вранці, скінчить сьогодні поспіши.

о

«Не знаю» — ротові легше, «не можу» — рукам.

о

Мало роботи — млин заведи, мало турботи — овець розведи.

о

Як шукати смачне в казані, згадай, що ти поклав у нього.

о

Щоб зварити плов, лише мрій про нього мало, потрібна в'язка дров і рис, й баранина, і сало.

о

Одинадцять ударів вважай пропали даром, коли усе зіпсовано дванадцятим ударом.

о

Дерево живе, хоча з нього й осипається листя.

Хвали і шкапу, та сідай на аргамака.

о

Випробувавши коня, купуй сідло.

о

Хоч караван іде в далекий край, стоїть на місці караван-сарай.

о

Пес і в молотьбу хвостом крутить, а ослові і в свято кладуть вантаж.

о

Хто любить вівчара, той і його вівчарку любитиме.

о

Дитина часто переймає звички у батька, а вівці — у чабана.

о

І в бережене око буває часом пилинка попадає.

о

Ти сусід, сусіда не хвали: може, лаятись доведеться, але й не лай: може, сватом тобі прийдеться.

Не впаде стіна, коли вона рівна.

о

Щедра рука, що дає їжу, більше пам'ятає, аніж рот, що жує її.

о

І вченнії птах лише на щедру руку сідає.

о

Жодна вівця не бува такою, щоб і курдюк був великий і вовна довга.

о

Не стріляй по дуже далекій цілі — дивись, щоб кулі долетіли.

о

Струмок через поле до моря не пробився чи не тому, що дуже поспішав.

о

Кожен про свою біду, а мірошник про воду.

о

Не втримав за ріг,— за хвіст не впіймаєш.

Один рік на інший працює.

о

Хоч є недоліки в млина, ніхто того не скаже: вода одразу їх закриє й ніколи не покаже.

о

Почув — перевір, побачив — повір.

о

Та річ, яку дешево купили, врешті-решт дорожче обійдеться.

о

Багато на покрівлі землі — балка скривиться, мало — вода просочиться.

о

Хіба сонця в тому вина, що підслі-пувата сова.

о

Якщо твій шлях рівний, не бійся, що він довгий.

о

Дарма, що димар поставлено криво, коли дим добре валить.

Хоч гарний ти, джигіт, погане полювання, як в сокола твого летіть нема бажання.

о

Не тримайте води в решеті, чи в ситі.

о

Нема такої гори, щоб мудрого над світом піднести.

о

Наука — найкращий скарб: не вкрадуть, не згорить, не згниє, не пропаде,— завжди при собі.

о

Розумна людина і в двадцять років мудрець, дурень і в сорок не порозумнішає.

о

Розум людський не чекає, поки борода посивіє.

о

Як паслися коні на одній горі, то у них, хоч і масті різні, та звички одні.

Борода — не завжди ознака мудрості, бо ж і цанів не буває без бороди.

о

Розумний п'ятак краще, аніж дурний туман.

о

Знання, здобуті в дитинстві,— на камені вирізьблене зображення.

о

Те, що з молоком увійде, лише з душею піде.

о

Зелений прут гнеш — зігнеш, старий прут гнутимеш — зламаєш.

о

Хто вітром служить, тому димом платять.

о

Все близьким здається, що наближається, далеким — що віддаляється.

о

Якщо час — лисиця, будь гончим псом.

Розум у голові — червоне золото.

o

Немає старого з тобою поруч, із старим пнем порадься.

o

Яка не вправна твоя рука, їй одній не зв'язати мішка.

o

Навіть різної масті собаки збігаються у гурт, побачивши вовка.

o

Коли собаки гризуться, злодій у двір господаря заходить.

o

Проти одного два і то велике військо.

o

Коли двоє скажуть, що ти сліпий, бери поводиря, або тримайся рукою за стіну.

o

Знайти друга — легко, важко — вберегти.

Для посла — смерті немає.

о

Двоє — аллах для одного.

о

Їжа без води і обід у свято без сусіда — грішні.

о

Частуй гостя не їдою, а бровою.

о

Хай не настане день такий, що гість не прийде.

о

Краще богатирське серце, аніж позолочений меч.

о

Могила героя не на кладовищі.

о

Хоробрим за життя був той джигіт, що не на кладовищі лежить.

о

Левеня народжується лише у левиці.

Хоробрість — що блискавка, спалахує в одну мить.

o

Зброю носять все життя, а потреба в ній на один день.

o

Хоробрість — це вміння керувати не лише конем, але й собою.

o

Дуб підрубати — звалити, джигіта осоромити — убити.

o

Клади голову там, де вранці знайдеш її цілою.

o

Зброя справжньому мужчині не потрібна, а не мужчині — і поготів.

o

І боягуз — розумніший від дурної хоробрості.

o

Нема дітей — одна турбота, багато дітей — багато турбот.

Любить жінка попоїсти — доглядає корову, любить чоловіка — пестить коня.

o

Багатодітний дім, мов базар, гомінливий, бездітний дім, мов могила, німий.

o

Про весілля сина порадься з десятьма, про розлучення — з сотнею.

o

Подружжя затіває сварки, коли починає «твоє» — «моє» говорити.

o

Безпорадною людина буває двічі, коли розпочинає свій вік і коли його завершує.

o

Помирає старий — в домі порожньо, помирає малий — в серці порожньо.

o

І лопата для гною, і черпак для меду з одного стовбура чинари чи берези.

Мій райський сад — моя кохана.

o

Серце, мов глечик, розіб'ється — не склеїш.

o

Сидячи на верблюді, в отарі не заховаєшся.

o

Тінь торкається краю стовбура того дерева, що її кидає.

o

Навіть коли змагатимуться лише три кривих осли, все одно буде перший серед них.

o

Як сердиться пес, видно по хвосту, а як кінь — по вухах.

o

І силача хворий живіт веде до воріт лікаря.

o

Чи день, чи ніч зирне в вікно, незрячому хіба не все одно?

Не треба думати, що день буде довший, коли череда пізніше повернеться.

o

Хоч кури різномасті, та смак яєшні однаковий.

o

Хто виганяє з хліва корів, більше не випустить, аніж загнав.

Друга шукай на літо, а не на зиму

Не шукай друга, який тобі дарує рот, а ворогові серце.

o

Раніше, ніж розпитати про дорогу, дізнайся про супутника.

o

Своєї таємниці не довіряй поганим друзям, бо і в них є друзі.

o

Хто з ворогів для нас підліший? Той, хто другом був раніше.

o

Нехай був відкритий казан, але ж і кішка повинна мати совість!

o

Дарований оцет солодший, аніж мед.

Сто друзів у тебе — мало друзів у тебе, ворог у тебе один — багато в тебе ворогів.

о

Не шукай ями, щоб туди звалити сусіда, а неси пуховики, щоб йому зручніше сиділося.

о

Якби собака знав, що він собака, він би зі скелі кинувся.

о

Погано, коли не маєш коня, а ще гірше, коли не маєш друга.

о

Доброта продовжує вік, а від злості швидше старіє чоловік.

о

Верблюда верблюдиця народила, не чув про це й сусід, одне яєчко курка знесла — кудахка на весь світ.

о

Не сперечайся з моряками, коли пливеш на кораблі у відкритому морі.

Кислу аличу візьми хоч і в Багдад, але й там вона кислою залишиться.

о

Іржава залізяка теж блищить, коли поруч із золотом лежить.

о

Кличуть летіти — він верблюд, хочуть осідлати — птах.

о

Не кожен з вусами — мужчина: вуса коти мають, бороду — цапи.

о

Прийшов, як буйвол, — пішов, як бджола.

о

Із кривого дрючка не буде ні палиці прямої, ні дишла.

о

Хоч з милом мий ворону, все одно не стане білою.

о

Річка, що спішить, до моря не добіжить.

Від кривих дерев і тінь крива.

o

І рисова каша себе пловом вважає.

o

Поки заєць у кущах, не став казан на вогонь.

o

Навпростець полями не тече і вода, навпростець і стежка не йде ніколи.

o

Не знімай із ніг чарики, поки не видно попереду річки.

o

У того, хто без причин сміється, так само і сльоза поллється.

o

Коли уже зламалась вісь і кінь поранив ногу, п'ятсот бажаючих знайшлось, щоб показать дорогу.

o

Біг на запах м'яса, думав з'їсти плову, прибіг і остовпів: клеймо ставлять ослові.

Дуже хитромудра лисиця попасти в сільце дохитриться.

о

Коли вкрали волів, зробив засув.

о

— Егей, мале, куди ідеш ти, не забудь.

о

Якщо від гарного не розрізняєш погане, вибери хоч велике.

о

Не кожен, хто носить черкеску, справжній джигіт.

о

Герої гинуть лише один раз, а боягуз — щохвилини двічі.

о

Нехай мати швидше помре, ніж народить боягуза.

о

Замолоду в битві клинком перемагай, бо на старість і фортецю візьмеш, та ніхто не повірить.

Кого змія вжалила, той і вірьовки боїться.

о

Крива ворона раніше від інших злітає.

о

Якщо чабан на молоці обпечеться, то і на айран [1] дмухатиме.

о

Над верболозом, що впав, будь-хто сокиру свою занесе.

о

Сумирну вівцю чотири рази в рік стрижуть.

о

Коли в лісі біда, кричить і той, на кого вільха впала, і кого листя ледь зачепило.

о

На розтерзаного орла злітаються ворони.

---

[1] А й р а н — прохолодний напій з кислого молока.

У своїй норі — і миша лев.

о

І маленька миша хоробра, коли близько нора.

о

Як нап'ється — лається з ханом, проспиться — миші боїться.

о

Хоч той, хто п'є, у горло ллє, та крутиться не його живіт, а голова.

о

Брехун на почесне місце може сісти лише раз.

о

Ненажеру його живіт б'є.

о

Якщо швидко росте живіт, голова росте поволі.

о

Хто вкрав сокирно, потягне і сокиру.

о

Хто теля украв, і вола вкраде.

Були абрикоси — казав «салам-алейкум», скінчилися — «бувай здоров».

о

Нема на світі злодія, який би не думав, що всі на світі злодії.

о

Чи поб'ється, чи покотиться глечик, та дзвін від того однаковий.

о

Ліків немає від дурості і від підступу.

о

Дурень той, хто кожух спалює, нагрівшись, а їжу кидає, наївшись.

о

Ковдру не палять, якщо під неї блоха попала.

о

Верблюд може стати їжею для собак, якщо караван веде дурень.

о

Віслюка в рай тягли — вуха відтяли, відтягти хотіли — хвіст відірвали.

Хочеш перейти з віслюком через міст,— тягни його за хвіст.

о

Дурень приписує нам все те, що властиве йому.

о

Кульгавого взнають по ході, дурня — по мові.

о

Коня підкувати коваль прийшов, а ногу підняв і осел.

о

Кінське сідло не зробить осла конем.

о

Якби розум досягався криком, осел би став мудрецем великим.

о

Свято давно закінчилося, та дурень все одно пішов танцювати.

о

Вийшла заміж і мітла: сваха допомогла.

Чужого не бери, а раптом хтось оберігає, і не бреши, а раптом правду хтось тут знає.

о

Сусідів півень здається гускою, а дружина — дівчиною.

о

Ворона наспівує вороненяті — «моє біленьке», їжачиха каже їжаченяті— «моє м'якеньке».

о

Що дружина зліша, то борода чоловікова біліша.

о

Господар не злився, не поганяв коня, поки осел не обігнав його.

о

Хто свариться без причини, нехай так і мириться.

Шовк міцний у вузлі, джигіт — в слові

Гарна вірьовка довга, а мова — коротка.

о

Завжди шумить ріка, коли вона мілка.

о

Дощик ллється — трава пробивається, слова ллються — думка губиться.

о

Все слухай, але скупим будь на слова, бо рот у нас один, а вух два.

о

Щоб мудрецем серед людей бути. повісь кинджал, перо візьми.

о

І язик у роті — скарб.

Хоч сказані давно слова, мудрість їх і сьогодні нова.

о

І гірка отрута, і мед — все з язика тече.

о

Язик без кісток буває, але людям кістки ламає.

о

Куля вбиває одного, слово — десятьох.

о

Навіть глухий чує те слово, якому він радий.

о

У людей однакові шлунки, таланти — різні.

о

Слово немов молоко, його легко надоїти, та важко назад влити.

о

Якщо втримали зуби, слово залишилося твоїм.

Безкінний, що солодкі речі говорить, верхи сидить і коня поганяє, а мовчазний коня має, та пішки шкандибає.

o

Вилетіла стріла з рота — поцілить в око.

o

Кінь — ходою, людина — словом.

o

Хоч криво сиди, та прямо суди.

o

Коли немає пісні на вустах, на них сідає туга, жаль чи страх.

o

Від доброго слова і камінь добрішає.

o

Лише в серці народжене слово знаходить шлях до серця іншого.

o

Говорить дурень — клянеться невпопад, розумний скаже — прислів'я зазвучать.

І в незрячого потечуть сльози, коли заплаче від душі.

о

Верхового коня видно по колінах, хороброго — по мові.

о

Шовк міцний у вузлі, джигіт — в слові.

о

Співцеві потрібні і пісня, і кумуз [1].

о

У нього слово пряме, як просіка.

о

Щире слово три зими гріє.

о

Якби кішці крила, горобцям би не жити.

о

На те, що в живіт попаде, ні сніг, ні іній не впаде.

---

[1] К у м у з — струнний музичний інструмент.

Коней багато — огирів мало.

o

Крила коня — зерно.

o

На спині гостя — золота печать.

o

За ненакритим столом лише дурень молиться.

o

Не знати верховому думи пішого.

o

У красивої квітки життя звичайно коротке.

o

Зоря не затримається навіть на мінареті.

o

І права рука моя і ліва моя.

o

І в шістдесят літ можна вчитися грати на кумузі — та грати доведеться на тому світі.

Поки думав про весілля, оженився на дорогах.

o

Пилюка, яка не знялася, коли падала скеля, пізніше не здійметься.

o

Якщо ти лисиця, то я — лисячий хвіст [1].

o

Камінь з діркою на землі не лежатиме [2].

---

[1] В горському фольклорі вважається, що хитрість лисиці не в голові, а в хвості.
[2] Відголосок кам'яного віку. У даргинців існував звичай — камінь з діркою вішати на дерево.

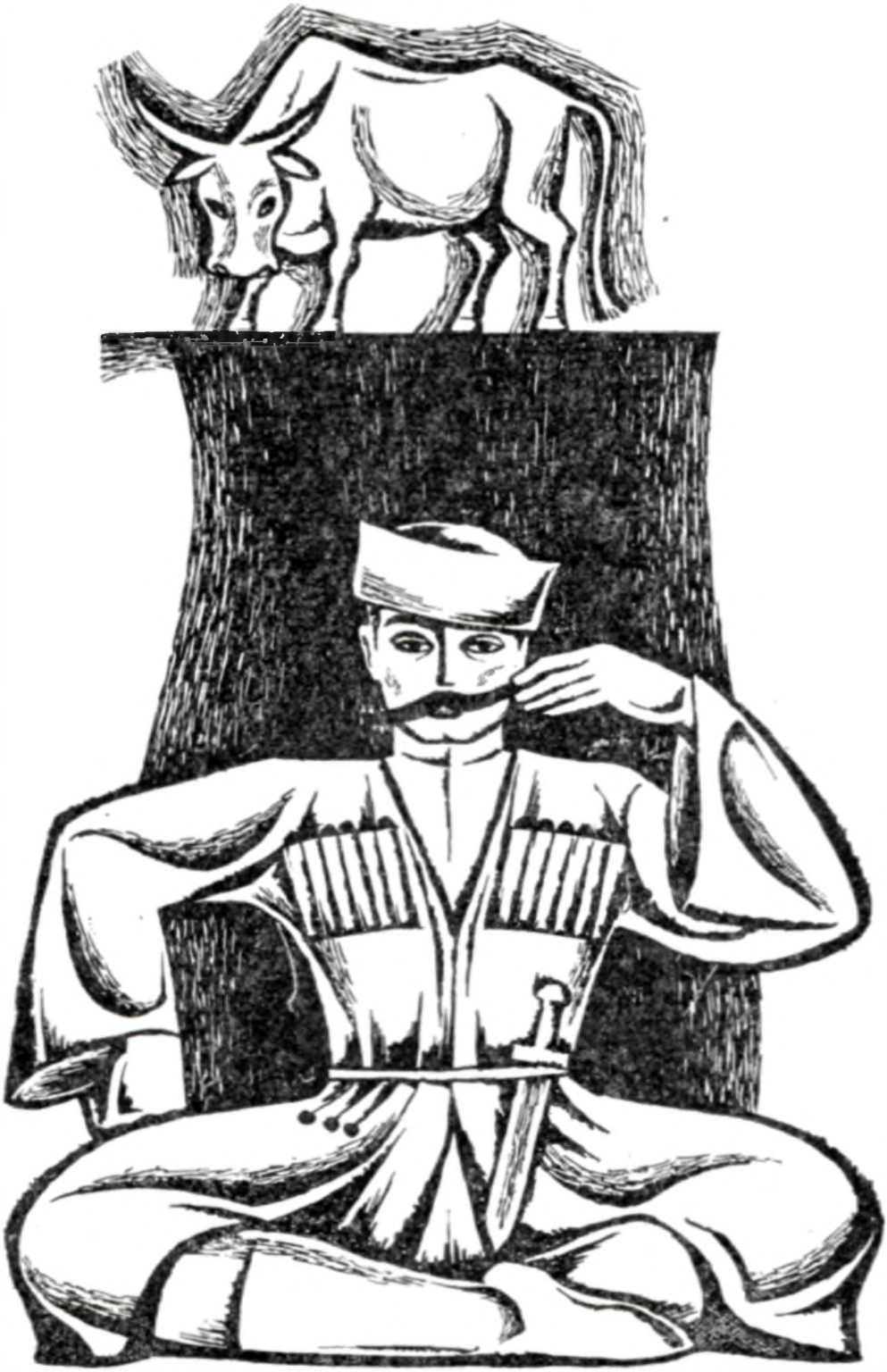

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ ПІВНІЧНОГО КАВКАЗУ (осетинські, чечено-інгушські, кабардинські, балкарські, карачаєво-черкеські, адигейські)

Ім'я Леніна буде жити в віках

Ленін залишив нам тепло свого серця. (Осет.)

o

Ленін боровся за права і щастя трудящих. (Карачаєво-черкеськ.)

o

В ім'я свободи Ленін об'єднав народи. (Кабард.)

o

Ім'я Леніна буде жити у віках. (Балкар.)

o

Правда Леніна — невмируща. (Кабард.)

o

Ленін — наше сонце. (Балкар.)

Сила ленінської правди, як море. (Кабард.)

о

Слова Леніна — сонячні промені. (Балкар.)

о

Вчення Леніна — у наших серцях. (Кабард.)

о

Партія нас в одну сім'ю з'єднала. (Кабард.)

о

Мудрість партії несе народу щастя. (Осет.)

о

Праця в Країні Рад — справа доблесті і слави. (Чечено-інгуш.)

о

Радянська Батьківщина — квітучий сад. (Адигейськ.)

о

По всіх оселях сяє світло, що дав нам Ленін. (Кабард.)

Сміливий юнак для Батьківщини народжується. (Карачаєво-черкеськ.)

o

Рідна Батьківщина — найкраща. (Карачаєво-черкеськ.)

Багач знає «давай», але не визнає «візьми»

Хто визволявся з ярма, в ярмо не полізе. (Осет.)

o

Спільними зусиллями і гори зсувають. (Осет.)

o

Добра погода в кінці місяця і дружба з князем — недовгі. (Адигейськ.)

o

Бідний заєць, що пасеться з лисицями. (Осет.)

o

Біда і з-під ніг вискочить. (Осет.)

o

До хвоста біди біда прив'язана. (Осет.)

Один багач згорів, не вийшовши з вогню, сподіваючись, що наймит його винесе. (Кабард.)

о

Вовк вовка пізнає по виттю. (Осет.)

о

Око народу все бачить. (Осет.)

о

Де не молись: на вершині, чи на низині — бог не допоможе. (Кабард.)

о

Багач знає «давай», але не визнає «візьми». (Адигейськ.)

о

За винагороду мулла дозволив на кладовищі поховати навіть вівчарку. (Чечено-інгуш.)

о

Один піп з голоду подихав, але милостиню від імені диякона — просив. (Осет.)

о

Через кисляк і піст порушив. (Осет.)

Ворожка собі не ворожить. (Осет.)

o

Хто заможний, той і на честь предків кінні перегони влаштовує. (Осет.)

o

Від непосильної праці осел старіє. (Осет.)

o

Не чекай, щоб твою сивину шанував чоловік, винний у тому, що ти старим став. (Кабард.)

o

Батько помре — обідніють, мати помре — осиротіють. (Осет.)

o

Плач дитини грізніший від замаху меча. (Кабард.)

o

Теля для бідняка дорожче од князевого бика. (Балкар.)

o

Для хворого бідняка його коза — корова. (Кабард.)

У купленому зерні користі мало. (Осет.)

о

Живіт бідняка об каміння битий. (Осет.)

о

Бідний у багатого у водоносах ходить. (Осет.)

о

В одного дев'ять кожухів, а дев'ять інших — без кожуха. (Адигейськ.)

о

Вовк сказав, що якби гнулася його шия, він з'їв би увесь світ. (Балкар.)

о

З вовчої пащі кістки не вирвеш. (Осет.)

о

І за пазухою померлого хліб шукає. (Осет.)

о

Бідний з піснею дружить. (Осет.)

Злетіти перепілці — уб'ють з рушниці, залишитись — собаки знайдуть. (Кабард.)

о

Доброго женити, а поганого хоронити приходить весь аул. (Балкар.)

о

Від нудьги один танцює, інший — землю оре. (Кабард.)

о

Що менше платять ковалеві, то важчий для нього молот. (Кабард.)

о

Найкращий шматок — ніжка барана не для чабана. (Балкар.)

о

Щедрі у пана руки, вода з них не капне. (Осет.)

о

Чорне серце, білі зуби. (Осет.)

о

Де в паркані дірка, туди вовк і мітить. (Осет.)

Прохач, вклоняючись, зламав хребет, коли вельможа дав йому відповідь. (Балкар.)

o

І сніг не може бути таким білим, щоб пес його загидить не зумів. (Кабард.)

o

Собака знаходить свій кінець у вовчій пащі. (Осет.)

o

До вовка їда на своїх ногах ходить. (Осет.)

o

Качка виявилася винною, що зголодніла лисиця. (Кабард.)

o

Подивившись на ханські хороми, не спалюй свою убогу оселю. (Кабард.)

o

Багач багачеві не нашкодить. (Осет.)

o

Злодій і в бога корову вкраде. (Осет.)

Якби збувалися мрії щоразу, то горя не було б ніколи в нас. (Кабард.)

о

Не давай відповіді тому, хто тебе б'є, він так і не взнає, чи є в тебе руки. (Адигейськ.)

о

Мужній і від кулевої рани не стогне. (Осет.)

о

Як не бовтайся у джерелі, воно все одно буде чисте. (Осет.)

о

Коли орел перестає літати, він полює біля озера. (Осет.)

о

Бруд з душі багача не змиєш ніколи. (Кабард.)

о

Захований скарб з собою на той світ не візьмеш. (Балкар.)

о

Світла бояться злодій і вовк. (Осет.)

Злодій краде і в свято і в будні. (Осет.)

o

За вкрадене вовк своєю шкурою розплачується. (Адигейськ.)

o

Пропав вовк, що нападав на село, а село залишилось. (Осет.)

o

Нехай горе пече того, хто нам бажав його. (Балкар.)

Всі труди дають плоди

В чужому аулі стрічають по одязі, в своєму — по ділах. (Осет.)

o

Всі труди дають плоди. (Кабард.)

o

На багато літ запам'ятовується добро. (Балкар.)

o

Поки некваплливий коня знайшов, рішучий увесь шлях пішки пройшов. (Балкар.)

o

Від косаря відповіді не почути, він глухий під час роботи. (Кабард.)

o

Краще кістку гризти, ніж без діла сидіти. (Кабард.)

Шкіру мнуть — стає щільнішою. (Осет.)

o

Багато чабанів — вівці дохнуть. (Адигейськ.)

o

В отарі здохло сто голів — було багато чабанів. (Балкар.)

o

Хороброму вороги сняться, а ловцеві — сільця. (Балкар.)

o

Не хвались, зібравшись іти, а хвались, назад ідучи. (Балкар.)

o

Хто впав з осла посеред дня; того не садовлять на коня. (Балкар.)

o

Найкращий одяг — скромність. (Адигейськ.)

o

Під скромністю золото криється. (Адигейськ.)

Невизначений термін — безконечно далекий. (Кабард.)

o

Не бійся зими, за якою йде весна, а бійся осені, за якою йде зима. (Чечено-інгуш.)

o

Рушницю чистять не в день полювання. (Осет.)

o

Поки крикливий накричиться, мовчазний — повернеться з поля. (Кабард.)

o

Похвали кравця наперед, він тобі і з клаптя штани пошиє. (Кабард.)

o

Похвалиш скромного, краще буде трудиться, похвалиш дурня, ще більше загордиться. (Балкар.)

o

Огонь гасити, що загрожує бідою, нам слід не тільки чистою водою. (Кабард.)

Лише в пустелі ти взнаєш ціну воді. (Кабард.)

o

Сподіваючись на «завтра», осел залишився без хвоста. (Осет.)

o

Клин — товариш лісоруба. (Осет.)

o

Гарному коневі і гарний вершник потрібний. (Осет.)

o

Земля — баранячий курдюк, людина — чабан. (Осет.)

o

Як людина захоче, то і з льодовика молока надоїть. (Осет.)

o

Тобі дають — ти не береш, захочеш потім — не знайдеш. (Балкар.)

o

Що людям подарував, те залишилось, що десь сховав, те загубилось. (Балкар.)

Не кінь, а човен. (Осет.)

o

Краще бабак в руках, ніж козерог у горах. (Балкар.)

o

Краще кінчик, ніж нічого. (Балкар.)

o

Була б свіжина для шашлика, а рожен зробити можна із сучка. (Балкар.)

o

Який був зварений комар, такий від нього і навар. (Кабард.)

o

Яке у горобця м'ясо, такий і навар. (Адигейськ.)

o

Дешеве м'ясо навару не дає. (Осет.)

o

Всі вовки — карнаухі. (Кабард.)

o

Перелазь там, де тин нижчий. (Осет.)

Малий мурашник, та гарбу перекидає. (Адигейськ.)

o

Перш, як ламати двері, перевір, чи вони замкнені. (Кабард.)

o

Гарба йде на дрова, якщо нездатна дрів возити. (Осет.)

o

Якщо треба, можна і за вовка заступитись. (Осет.)

o

Нічого не варто оплакувати двічі. (Кабард.)

o

Воду на блюдці куди нахилять, туди і ллється. (Осет.)

o

Як господар собаку назве, так його і кличуть. (Осет.)

o

Коли на столі стоїть куліш, менше говори і більше їж. (Балкар.)

На сонце надійся, а бурки дома не залишай. (Осет.)

°

Дощовий день для орача — відпочинок. (Осет.)

°

І для каменя страшна одинокість. (Осет.)

°

Одиноке дерево — вороняче гніздо. (Осет.)

°

Найдовшу волосину ти візьмеш, але якщо одну — аркана не сплетеш. (Балкар.)

°

Коли ми спільно щось робимо, то нікому й дякувати. (Кабард.)

°

Десять мишей кришку з діжки знімуть. (Балкар.)

°

Друг — твос дзеркало. (Адигейськ.)

Там, де слух інколи підведе, виручить око. (Балкар.)

o

Вогонь у печі розвіває тугу в убогій оселі, супутник у дорозі відганяє страх. (Кабард.)

o

І на банкет поодинці не ходять. (Осет.)

o

Немає поруч друга — радься хоч із шапкою. (Кабард.)

o

Коли не маєш супутника, візьми хоч палицю. (Осет.)

o

Око з ока не сміється. (Осет.)

o

Брат брату боргів не платить. (Осет.)

o

Давній друг ворогом не буде, а давній ворог другом не стане. (Адигейськ.)

Без брата брат, що сокіл без крила. (Чечено-інгуш.)

o

Двох братів і ведмідь боїться. (Осет.)

o

Краще в кожному селі по кунаку, ніж по бику. (Кабард.)

o

Давній друг — що старе срібло. (Адигейськ.)

o

Якщо пошкодуєш для друга стиглий плід, твій сад не плодоноситиме наступного року. (Балкар.)

o

Розум не має ціни, а виховання меж. (Адигейськ.)

o

Виховання — безцінне багатство. (Адигейськ.)

o

Якщо слухати будеш багато — говорити будеш мало. (Адигейськ.)

Дружних і шкура ягняти вкриє, а недружних не заховає і волова. (Адигейськ.)

о

Дурень не той, хто від усіх дурніший, а той, що не слухає людей. (Балкар.)

о

«Не бачив» — одне слово, «бачив» — велика розмова. (Осет.)

о

Таємниці уголос не вимовляють навіть у лісі, який німий і глухий. (Кабард.)

о

Таємниця, що відома трьом, вже не таємниця. (Адигейськ.)

о

Хто першим запитає про новину, сам її носить за щокою. (Кабард.)

о

Сам слухай усе, та будь скупим на слова, бо ж недарма у нас і рот один, а вуха два. (Балкар.)

Хто сидить — не спотикається, хто мовчить — не помиляється. (Балкар.)

о

Не будь дуже м'яким, бо зігнуть, не будь дуже твердим, бо зламають. (Балкар.)

о

Не будь халвою: хто не прийде — з'їсть тебе; не будь зеленим плодом: хто не відкусить — викине тебе. (Чечено-інгуш.)

о

Живи у згоді з своїм віком, молодий ти чи старий. (Кабард.)

о

Де немає хороших стариків, там немає і хорошої молоді. (Адигейськ.)

о

Якщо захочеш всі поради виконати — з бичачої шкури пари чув'яків не викроїш. (Балкар.)

о

Якщо прийшов ти у аул сліпих, очей не відкривай своїх. (Балкар.)

Уночі не йди на вогник, що здається близьким, а йди на гавкіт собаки, хоч він і здається далеким. (Адигейськ.)

o

Не на самому початку танцю стають навшпиньки. (Чечено-інгуш.)

o

Не зробивши обруча з лозини, не зробиш його із палиці. (Чечено-інгуш.)

o

Не зігнув лозину, не зігнеш, коли стане колом. (Адигейськ.)

o

Не розв'язавши бурдюка, не взнаєш, ячмінь у ньому чи просо. (Адигейськ.)

o

Не виймай двічі кинджала, не повторяй свого слова двічі. (Адигейськ.)

o

Не буди сонного ведмедя, не гніви хороброго мужчину. (Адигейськ.)

Не кидай вбитого собаку у воду, яку ти будеш пити. (Адигейськ.)

о

Час — сила. (Осет.)

о

Правда дужча за силу. (Осет.)

о

Силу перемагає мужність. (Осет.)

о

Мужність у тому, щоб змогти. (Осет.)

о

В темряву сотні доріг, до світла — одна. (Осет.)

о

Людина не може пройти, не залишивши сліду на землі. (Осет.)

о

Добре слово приносить славу, слава залишається народу. (Осет.)

о

Мудре слово на міцних ногах ходить. (Осет.)

Помічник щастя — мудрість. (Осет.)

о

У великому знанні — велика мудрість. (Осет.)

о

Крила — птахові, розум — людині, щоб вічно прагнути до висоти. (Кабард.)

о

Давнього судження мудрі слова вбирає у себе мова нова. (Кабард.)

о

Правдива мова гостріша від меча. (Балкар.)

о

Світло землі — сонце, світло людини — учення. (Осет.)

о

Хто не слухає щодня нове, у того виростають ослині вуха. (Осет.)

о

У кожній справі будь точний, як годинник. (Осет.)

Книги — ключ до знання. (Адигейськ.)

o

Не говори про все, що вичитати з книг зумів, а говори про те, що, прочитавши, зрозумів. (Балкар.)

o

Хай крикне тобі сойка з правого боку! [1] (Осет.)

o

Скупий розповість про те, кому, коли і що давав, а мудрий — про те, що бачив. (Балкар.)

o

Помре хоробрий — залишаються вороги, помре скупий — борги. (Балкар.)

o

Якщо впадеш у ту саму яму двічі, ти — сліпий, якщо ж тебе одурено тим, що й раніше, ти — дурний. (Балкар.)

---

[1] За повір'ям крик сойки справа провіщає дорожньому щасливу дорогу.

Не кожен, хто учився цілий вік, розумний і учений чоловік. (Балкар.)

o

Про те, що чув, дурень кричить, про те, що бачив, розумний мовчить. (Балгар.)

o

І дурень, хоч раз в житті, розумне слово скаже. (Балкар.)

o

Найрозумніший, може, той, хто і в дурня спитає поради. (Кабард.)

o

Назвав свого собаку скаженим, важко переконати сусідів, що його не слід убивати. (Кабард.)

o

Не виводь скотину на базар, не знаючи, скільки коштує твій товар. (Кабард.)

o

Щоб нам спіймать рукою русака, потрібний розум більше, ніж рука. (Кабард.)

Як учити розуму дурного, краще самому вчиться. (Балкар.)

о

Краще зрозуміти і не побачити, ніж побачити і не зрозуміти. (Кабард.)

о

Здається: рукою можна дістати дна там, де нам суджено втопитися. (Кабард.)

о

Той, хто йде у далеку дорогу, залишає по собі тривогу. (Балкар.)

о

Коли вже шаблі оголені, нехай не повернуться вони без слави в піхви. (Кабард.)

о

Не вийімай завчасно своєї шаблі, а коли вийняв, не клади назад, не заслуживши похвали. (Адигейськ.)

о

Джигіт, що вже й давно прийшов із гір, до них завжди звертає зір. (Балкар.)

Сам бережи шаблю свою: шаблі тобі не позичати в бою. (Балкар.)

о

Сідло без вершника — дошка, а не сідло. (Кабард.)

о

Кінь знає, що сідло буває важке. (Балкар.)

о

Джигіте, для твого коня овес вірніше, ніж камча [1]. (Балкар.)

о

Грім у горах дужче гримить. (Осет.)

о

Якщо джигіт насправді хоче спати, йому не в голові, чим ноги накривати. (Балкар.)

о

Про хоробрість джигіта розповідають, не забуваючи краси його дружини і відданості коня. (Балкар.)

---

[1] К а м ч а — батіг.

І піший джигіт здається вершником. (Осет.)

о

Хто пестить коня, той спустошує дім. (Осет.)

о

Багатство втратиш — наживеш, честь втратиш — знову не знайдеш. (Балкар.)

о

Воюй у полі з ворогом, та не дома. (Кабард.)

о

Почесний келих осетин не кожному подає. (Осет.)

о

Нежонатий чоловік, як безхвостий бугай. (Осет.)

о

Не біда, коли один на світі, а біда, коли погані діти. (Балкар.)

о

Дерево з верхів'я сохне. (Осет.)

Добра не залишай: поганий син — усе прахом піде, хороший син — сам наживе. (Балкар.)

о

Вже по теляті видно, чи буде з нього добрий віл. (Осет.)

о

Шануй своїх батьків і тебе шануватиме твій син. (Кабард.)

о

Другу матір не знайти. (Кабард.)

о

Немовля і сивий син для матері все одно — дитя. (Кабард.)

о

Як річка понесла діда, і він закричав «мамо». (Адигейськ.)

о

Доброго вола взнаєш ще телям. (Адигейськ.)

о

Хіба нога корови вб'є теля? (Адигейськ.)

Лоша вибирають по матері. (Осет.)

о

Бери дочку по матері. (Карачаєво-черкеськ.)

о

Все материнське передається дочці, все батьківське — сину. (Карачаєво-черкеськ.)

о

Бери не ту, що розхвалить мати, а ту, що розхвалять люди. (Балкар.)

о

Що приємне для душі, те красиве для ока. (Адигейськ.)

о

В домі, де красива дочка, пес на людей не кидається. (Балкар.)

о

Один чи десять сватаються — вийдеш за одного. (Балкар.)

о

При доброїй свасі може вийти заміж навіть ступа. (Балкар.)

Виходячи заміж, батьківський поріг з собою не беруть. (Осет.)

°

Дружину вибереш, а брата і сестру — ні. (Осет.)

°

Рідня — що кінь, бо цілий рік тобі потрібна, але вимагає піклування. (Кабард.)

°

Свекруха, що стала старою, колись була також молодою. (Кабард.)

°

Крива гарба колію псує, погана невістка соромить усю родину. (Балкар.)

°

Молода й жених завжди сподіваються на краще, ніж те, що їх чекає. (Кабард.)

°

Зробив тобі хтось послугу — не забувай ніколи, зробив ти комусь, забудь назавжди. (Кабард.)

Радість із горем, мов чоловік із жінкою. (Кабард.)

о

І чорт від чортівні на старість втомиться, стане правовірним. (Кабард.)

о

Чоловік і жінка в один час зуби втрачають. (Осет.)

о

Ласкавим словом зі схованки і кобру можна виманити. (Кабард.)

о

Не лінуйсь і опудалу сказати: «Добрий день!» (Кабард.)

о

Язик — двері серця. (Осет.)

о

Не сумуй і не лий сліз за торішню образу. (Кабард.)

о

Усього, що спаде враз тобі на думку, розгнівавшись, не говори. (Кабард.)

Твій гарний настрій потрібний гостеві більше, ніж шашлик. (Кабард.)

о

Ласкаве слово сказати — не гроші давати. (Осет.)

о

Що гірше приймають гостя, то далі його проводжають. (Кабард.)

о

Гість масляні пироги чекав, а господар і мамалигу не думає готувати. (Чечено-інгуш.)

о

Коли до тебе прийти — від гостей залежить, а коли піти додому — від тебе. (Кабард.)

о

Того, хто просить, не варто ганити: виконати прохання легше, ніж самому прохати! (Кабард.)

о

Хто не радий гостеві, нехай собаку з'їсть, а дві собаки той, хто погано гостя прийме. (Осет.)

З горбатим про горбунів не говорять. (Кабард.)

о

Глухому все здасться, що його кличуть. (Осет.)

о

Коли хтось скаржиться на слух, то так кричить, мов ти оглух. (Кабард.)

о

Дощова хмара ввечері — ніби добрий гість. (Осет.)

о

Про людину ти зможеш судити лише тоді, коли був з нею в дорозі чи жив під однією покрівлею. (Кабард.)

с

Собака думає про покрівлю над головою, коли наступає холод. (Кабард.)

о

Якби лише однією водою риба харчувалась, то на гачок би не попалась. (Кабард.)

Річка висохне — риба видохне. (Кабард.)

ъ

Спіймала в пастку сова й гордого орла. (Кабард.)

о

І очі помиляються. (Осет.)

о

Знав би, де упасти, не забув би і кошму підкласти. (Кабард.)

о

І маленький горб гарбу перекине. (Балкар.)

о

Смерть не завжди шле гінця від свого імені. (Кабард.)

о

Бажання мисливця і ведмедя не сходяться. (Осет.)

о

Вогнище дровами, а земля дощами не наситяться. (Балкар.)

На краще не втрачають надії ні той, хто везе, ні той, хто поганяє. (Кабард.)

o

З чашки не виллється те, чого в ній немає. (Адигейськ.)

o

Воду ще ніхто вдвоє не склав. (Осет.)

o

Як би потаємно не споруджували башту, та шпиль її викаже. (Осет.)

o

Горіхове дерево з кореня сохне. (Осет.)

o

Сусід зустрічає сусіда раніше, аніж сонце. (Осет.)

o

Великий дощ довго не йде. (Адигейськ.)

o

Що сильніший дощ, то — коротший. (Балкар.)

Перепілка сидить в ячмені, але серцем тягнеться до проса. (Адигейськ.)

o

І поганий осел біжить, коли дім почує. (Балкар.)

o

Що цукор солодкий, знає навіть мурашка. (Балкар.)

o

Сам мед теж наб'є оскому. (Балкар.)

o

Коли відлітають дрофи,— настає зима. (Осет.)

o

Якщо тур падає, то з висоти. (Осет.)

o

Дуб не садять близько біля дуба. (Кабард.)

o

Одна іскра аул спалила. (Чечено-інгуш.)

На голові у дурня жорна крутяться

Невихованість — виліковна хвороба, а дурість — безнадійна. (Адигейськ.)

о

Ліс не буває без вовків, село — без дурнів. (Балкар.)

о

Хоч возвелич ти дурня, хоч вознеси, ума свого йому ти не дасн. (Кабард.)

о

Дурень розумний, поки мовчить. (Кабард.)

о

Сів з дурнем до столу — не чекай: відріж полу і навтьоки. (Башкир.)

о

Осел осла в борг почухав. (Осет.)

Добра вдача — це краще з усіх благ, якими може володіти дурень. (Кабард.)

o

Осел з морди сивіє. (Осет.)

o

Осел до свині в родичі записався. (Осет.)

o

Попаслася біля осла кобила і по-ослячому заговорила. (Кабард.)

o

Злізти з коня і сісти на ішака може лише дурень. (Кабард.)

o

Такий сильний, що яйце важелем повертає. (Осет.)

o

На голові в дурня жорна крутяться. (Осет.)

o

На зораному полі білого коня не помітить. (Осет.)

Не голова, а ковадло. (Осет.)

o

Ведмідь чекав під кизиловим деревом та й постарів. (Осет.)

o

Кизил рано зацвітає, а пізно достигає. (Кабард.)

o

До неба драбину шукав. (Осет.)

o

Плюнув на могилу своїх родичів. (Осет.)

o

Пса соломинкою бив. (Осет.)

o

Соромився на людях пиріг з плити зняти. (Осет.)

o

У свинарнику жолуді шукав. (Осет.)

o

Рятуючись від дощу, попав під водопад. (Чечено-інгуш.)

Коли вирішили дурнів бити, дурень першим заходився засукувати рукава. (Осет.)

o

У табуні свого коня купив. (Осет.)

o

Мертвого вовка воскрешав. (Осет.)

o

В Тереці голку шукав. (Осет.)

o

З одного яйця банкет готував. (Осет.)

o

В бездонному відрі воду носив. (Осет.)

o

Застряв, як осел на льоду. (Осет.)

o

Свистом зайця не вб'єш. (Осет.)

o

На гарбі за зайцями ганявся. (Осет.)

Взимку побачив сонячний промінь і продав кожух. (Осет.)

o

І в нього бурка із вовни зваляна. (Осет.)

o

Чиясь рушниця зблизька не влучала, а він з неї вдалину стріляв. (Осет.)

o

Якщо вже вистрілив, то не намагайся зловити кулю. (Осет.)

o

Не маючи волів, робив ясла. (Осет.)

o

Цілий день зерно віяв, а надвечір половою засипав. (Осет.)

o

Осла в табуні пізнають по вухах. (Осет.)

o

Про що тебе не запитують, про те багато не говори. (Осет.)

Якщо в людини немає своїх крил, не бути їй крилатою з чужими. (Осет.)

о

З усіх найдурніша вівця — вона сама за вовком іде. (Осет.)

о

Людина без розуму все одно, що курка. (Осет.)

о

Ношу бери по своїй силі. (Осет.)

о

Хтось на зло недругу свої штани в річку вкинув. (Осет.)

о

Хтось до вовчої спини курдюк прив'язував. (Осет.)

о

На вершині гори виноград шукав. (Осет.)

о

На вбитого бекаса з шаблею кинувся. (Осет.)

Із села в ліс дрова носив. (Осет.)

о

На мосту пшеницю сіяв. (Осет.)

о

Похорон своєї матері небожу доручив. (Осет.)

о

Рятуючись від води, попав під млин. (Чечено-інгуш.)

о

По вороні жалобу носив. (Осет.)

о

Кожух в окропі прав. (Осет.)

о

Назву хліба забув. (Осет.)

о

Одержавши удар, чекав другого. (Осет.)

о

З вершини Чорної гори на вершину Білої стріляв. (Осет.)

Своїх дітей винуватив, що в нього погана дружина. (Осет.)

о

Свою люльку в роті забув. (Осет.)

о

Оплакував смерть вовка. (Осет.)

о

Прождав, поки зерно змелять, та не дочекався, поки хліб спечуть. (Осет.)

о

Собаці із сала личаки кроїв. (Осет.)

о

Собі каші не вміє приготувати, а іншому пироги пекти взявся. (Осет.)

о

Хотів на стеблі кукурудзи повіситись. (Осет.)

о

Багатство вовка лише те, що він схопив у зуби. (Кабард.)

о

Лежачи, він не напасеться. (Осет.)

Лисицю оплакуй, тримаючи за хвіст. (Балкар.)

o

Маленька пташка згубила себе тим, що захотіла знести велике яйце. (Кабард.)

o

Винним і невинним не сидіти за одним столом. (Кабард.)

o

Чистого і вогонь не спалить, а брудного і вода не відмиє. (Чечено-інгуш.)

o

Усьому, крім добрих справ, слід знати міру й межу. (Кабард.)

o

Сварливість часто сватається до тієї, яку не взяли молодою заміж. (Кабард.)

o

Якщо розв'язати і мішки нам лінь, то не взнати, де просо, а де ячмінь. (Кабард.)

Щоб робити зло, не потрібні ні талант, ні ремесло. (Кабард.)

о

Не даруй того нікому, що не припало до серця самому. (Балкар.)

о

Не шпій чув'як для собаки, бо він його згризе. (Кабард.)

о

Друг розглядає голову, недруг — ноги. (Чечено-інгуш.)

о

Мене послухай, може, золоті крупинки кидаю. (Осет.)

о

У лінивого лише одне бажання. (Осет.)

о

Сонливий — лінивий, а лінивий — сонливий. (Кабард.)

о

Не хоче в річку лізти, та хоче рибку їсти. (Кабард.)

На лінивій ніхто не жениться, а якщо й жениться, то не буде радий. (Карачаєво-черкеськ.)

o

Будеш тонко вовну прясти, одяг вийде, а ні — то підстілка з тебе насміхатиметься. (Карачаєво-черкеськ.)

o

Причина темряви — гроза, а бійки — буза [1]. (Балкар.)

o

У кого на умі чарка, у того в гаманці дірка. (Кабард.)

o

Горілка, як рука силача, з ніг звалить. (Осет.)

o

Брехливе слово на піску писане. (Адигейськ.)

o

В брехні ноги короткі. (Адигейськ.)

---

[1] Буза — хмільний напій, настояний на меду.

Першу чарку людина випиває сама, другу випиває перша, а третя випиває саму людину. (Осет.)

о

Була одна правда в брехуна і ту собака затяг. (Адигейськ.)

о

Правда в брехуна була одна, але і її віддали собакам. (Кабард.)

о

Коли правда не правдоподібна, то її зустрінуть як брехню. (Кабард.)

о

Згорів будинок брехуна і все у ньому, на поміч кликав він, але ніхто не вірив тому. (Кабард.)

о

Він менше плаче над своїм нещастям, ніж про долю щасливого теревені точить. (Балкар.)

о

Жаба і та каже: «Ох, коли б річка, де я сиджу, глибшою була!» (Адигейськ.)

Дороги для брехні не страшні — у неї довгі ноги. (Балкар.)

о

Молодий, що одурить старого — не доживе до старості. (Балкар.)

о

Хто збреше, той і вкраде. (Осет.)

о

Злодій і той, що багато украв, і той, що мало. (Кабард.)

о

Хто хоче вкрасти шапку, свою за пазухою ховає. (Осет.)

о

Страх, що вкрадуть його папаху, не залишає злодія ніколи. (Балкар.)

о

На свої ворота злодій майструє міцний засув. (Кабард.)

о

Кого не помічають, той покашлює. (Адигейськ.)

На язик майстер, а в ділі — лівша. (Адигейськ.)

о

Йому здається, що в нього велика голова і мала нога. (Осет.)

о

Як півня ти не похвали, орлом він не злетить з землі. (Балкар.)

о

Брехливий пес не кусається. (Осет.)

о

І у вола великий рот, та говорити не вміє. (Осет.)

о

Скільки не біжить мул іноходдю, та переходить на ішачу рись. (Осет.)

о

Хоч і осідлай осла, а він ослом залишиться. (Осет.)

о

Алича першою квітне, але найгіркішою буває. (Осет.)

В одного серце — море, в іншого — болото. (Балкар.)

о

Для ведмедя вовк волохатий, а не він сам. (Адигейськ.)

о

Кинув камінь в калюжу — сам болотом захлюпався. (Балкар.)

о

Якщо твої вікна засклені, не кидай каміння в двір до сусідів. (Балкар.)

о

Не топи собаку у воді, яку будеш пити. (Балкар.)

о

Той, хто ходить задерши голову, може зустріти того, хто йде з палицею. (Осет.)

о

Риба жиріла, та для свого хвоста. (Осет.)

о

Не труси груш з ведмедем. (Осет.)

Кобила ворона, хоч милом три, не стане білою. (Балкар.)

o

Корова, що б'ється, і злу собаку вдарить. (Осет.)

o

Те, що в тебе у чорнилі лоб і руки, ще не означає, що ти осягнув усі науки. (Балкар.)

o

Від жирного поросяти користі більше, ніж від розжирілого мужчини. (Осет.)

o

Ніщо не може так осоромити людину, як його рот і живіт. (Осет.)

o

Коли гарба перекинеться, одразу ж сто провідників знайдеться. (Балкар.)

o

Подумай ти хоч мить, мовлячи слова: як підведе язик — в одвіті голова. (Балкар.)

Коли у кабардинця ламається вісь, він звалює вину на сина. (Осет.)

о

Не у кожного таке вірне серце, як у собаки. (Осет.)

о

Поки гарба не перевернеться, дорогу не вимостять. (Осет.)

о

Немає гірших бід, ніж хвалько-сусід. (Кабард.)

о

Всі ріки перераховані, а Ардон[1] забули. (Осет.)

о

Біда, коли твій язик більший за твою голову. (Кабард.)

о

Довгий язик, як шостий палець на руці, заважає, але відрізати боляче. (Балкар.)

---

[1] Ардон — одна з великих рік Осетії.

Сміхун ніколи не зрозуміє, що він смішніший часом за того, з кого сміється. (Балкар.)

о

Ще не бувало, щоб пустомелі помирали на своїй постелі. (Кабард.)

о

Язик заздрісного сусіда повзе через димар. (Балкар.)

о

Хто підглядає, буде недобачати, хто підслуховує, оглухне. (Кабард.)

о

Заздрісна людина, прийшовши в гості, заздритиме навіть їжі, що їй подадуть. (Балкар.)

о

Нічний гість, як обложний дощ, змушує довго чекати, поки піде геть. (Балкар.)

о

Хвороба будь-яка спішить вселитися до того, хто її дуже боїться. (Балкар.)

Не торгуй рибою, яка ще в морі. (Осет.)

о

Не сідай відразу на двох коней. (Осет.)

о

Той, хто погнався за двома благами, без обох залишився. (Чечено-інгуш.)

о

Боягуз бійку завжди перший починає. (Осет.)

о

Багато тих, що носять папахи, та мало справжніх мужчин. (Кабард.)

о

Для нього і укус блохи — велика рана. (Осет.)

о

Вовка і чорт боїться. (Осет.)

о

Джигіт, що злякався куща, погрожує йому помститися дома. (Кабард.)

В безлюдному селі лисиця — господиня. (Осет.)

o

В бугая, що б'ється, ламаються роги. (Осет.)

o

Поки не видно ворогів, герой мовчить, а боягуз кричить. (Кабард.)

o

Наляканий птах і свого хвоста боїться. (Кабард.)

o

В наляканих очах і миша горою здається. (Осет.)

o

Якщо пастух — боягуз, то в нього й худоба боязка. (Балкар.)

o

У чабана, що боявся вовка, не розмножилась отара. (Чечено-інгуш.)

o

Наляканий рудою жінкою і руду корову мимохіть купує. (Осет.)

Хто боїться коня, тої б'є сідло. (Адигейськ.)

о

Лайливе слово далеко чути. (Осет.)

о

Інколи наш сусід думає про нас те, що й ми про нього. (Кабард.)

о

Хам вважає людей хамами, дурень— дурнями. (Кабард.)

о

Кожен з бороди дасть волосину безбородому і той бородатим стане. (Осет.)

о

Шукали в старому руслі воду, не знайшли і каміння. (Осет.)

о

І в пащі лева може кістка застрягти. (Осет.)

о

Двері залишилися відчиненими, чекаючи на гостей. (Осет.)

Кучерявий лисого не розуміє. (Осет.)

o

У роботі — черепаха, за їдою — вовк. (Осет.)

o

Вічно ворогують, як ніж і м'ясо. (Кабард.)

o

Під час їди і собака не гавкає. (Осет.)

o

Горло осла і горло собаки були родичами. (Осет.)

o

Вовка повчали, а він закричав: «Пустіть, он козеня біжить». (Осет.)

o

Якщо ми шукаємо загублену сокиру, то сокирище вважаємо золотим. (Кабард.)

o

Нехай помре той, хто себе не любить! (Осет.)

Коли запропонували привести найкрасивішу річ, ворона принесла свою дитину. (Чечено-інгуш.)

°

Стара коза здавалась собі молодою, задивившись на відображення у воді. (Кабард.)

°

Дай волю свині, вона, наївшись, в кориті спатиме. (Осет.)

°

«Мед гіркий»,— сказав ведмідь, наївшись. (Осет.)

°

Пайку того, хто запізнився, з'їла кішка. (Чечено-інгуш.)

Прислів'я — це правда

Навіть як говориш в сміховинку, перед тим подумай хоч хвилинку. (Балкар.)

о

Прислів'я нам допомагають, хоч інколи гіркі бувають. (Кабард.)

о

І маленька пташка буває причиною великого обвалу. (Кабард.)

о

Коли не треба, слів не витрачають марно, а відповідають на удар ударом. (Кабард.)

о

Після смерті коваля залишилося все, що він скував, після смерті мудреця — все, що він сказав. (Балкар.)

Жарт — гінець правди. (Адигейськ.)

o

Пісня, від якої не радіє й не журиться серце — не пісня. (Осет.)

o

Сказане слово ніколи не повернути ні кличем, ні арканом. (Кабард.)

o

Співець помирає, а пісня його залишається. (Карачаєво-інгуш.)

o

Співець співцеві брат. (Карачаєво-черкеськ.)

o

Тої, що вміє добре співати, подібний до яскравої зірки. (Кабард.)

o

Якщо немає подарунка, подаруй другові ласкаве слово. (Балкар.)

o

Коли комар людину знаходить, він не одразу кусає, а спочатку дзижчить, скликаючи інших. (Осет.)

Легенди від предків успадковуються. (Кабард.)

o

Прислів'я залишилися від прабатьків. (Осет.)

o

Прислів'я — це правда. (Осет.)

o

Краще коротка вірьовка, аніж довга мова. (Осет.)

o

Від доброго слова і скелі розтають. (Осет.)

o

В козячий ріг зігнув. (Осет.)

o

Жалиться, як туальська кропива[1]. (Осет.)

o

Море хвилі прикрашують. (Осет.)

---

[1] Т у а л — давня назва гірської Осетії.

Риба думала: «Сказала б що-небудь. та води повний рот». (Осет.)

о

Навіть глечик бурчить, якщо його опускають у воду. (Осет.)

о

Півень, що не співає, — курка. (Осет.)

о

Випий вина на честь хазяйки, вона побіжить за новим бурдюком. (Осет.)

о

Краса до вечора, а доброта навіки. (Чечено-інгуш.)

о

Що у діжці виламано днище, винна і сокира і сокирище. (Балкар.)

о

Тобі краси природа не дала, то винеси із дому дзеркала. (Балкар.)

о

І заяча шкіра в один день не зношується. (Осет.)

Краса світу — жінка. (Осет.)

o

Краса снігу нікого не гріє. (Осет.)

o

Одна людина і рука одна, а у пальців різна довжина. (Балкар.)

o

З ворогів лисиці найнебезпечніше її ж пухнасте хутро. (Балкар.)

o

Хутро лисиці — її ворог. (Адигейськ.)

o

Якщо помирати тобі прийшла черга, то й незаряджена рушниця в тебе стрельне. (Балкар.)

o

Один весілля справляв три дні, інший на смерть загнав три коні. (Кабард.)

o

Пастух Чорної гори чорниці поїв, пастух Білої — оскомину набив. (Осет.)

Смерть і безчестя ходять поруч. (Балкар.)

o

Інколи й отрута — ліки, а інколи й ліки — отрута. (Кабард.)

o

Вода не в одному місці сліди залишає. (Осет.)

o

Не радій, коли багато їди, і не журись, коли не втік від біди. (Балкар.)

o

Чого сусід не дає, того й не бери, чого в тебе немає, сусіду також не давай. (Кабард.)

o

Ненакритий стіл — дошка. (Кабард.)

o

Воду вогонь нагріває, а вона його заливає.

o

Ти у мене, як меч в піхвах. (Осет.)

Коня крадуть власні ноги. (Осет.)

о

Тонучи, він обняв змію, думаючи, що рятує своє життя. (Кабард.)

о

Коли не терпиш котів, змирись із мишами. (Балкар.)

о

Дуже близькі біда і смерть до того, хто про них завжди думає. (Кабард.)

о

Вежу руйнує власний камінь. (Кабард.)

о

Крива мурашка в казан з кашею звалилась. (Осет.)

о

Своїм хвостом кішка сім сіл підпалила. (Осет.)

о

Ціле життя гачки робив, а його ще й петлі шити змусили. (Осет.)

Гадюки, хоч не терплять м'яти з давніх пір, вона росте собі біля їх нір. (Балкар.)

°

Курка сказала яйцю: «Я була такою як ти, і я зроблю тебе таким, як я». (Осет.)

°

Такий волосатий, як ніготь. (Осет.)

°

Бурка влітку — дім, взимку — фортеця. (Осет.)

°

Роги прикрашують вола, вуса — чоловіка. (Осет.)

ЗМІСТ

5 ВСТУПНЕ СЛОВО

16 ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ ПІВНОЧІ (карельські, комі, ненецькі, ханти, мансі, евенкійські, чукчів)

48 ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ ПОВОЛЖЯ Й УРАЛУ (марійські, удмуртські, мордовські, чуваські, татарські, калмицькі, башкирські)

132 ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ СИБІРУ І ДАЛЕКОГО СХОДУ (ойротські, хакаські, шорські, тувинські, якутські, бурятські, нівхські)

190 ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ ДАГЕСТАНУ (аварські, лезгінські, кумикські, лакські, татські, ногайські, табасаранські, рутульські)

232 ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ НАРОДІВ ПІВНІЧНОГО КАВКАЗУ (осетинські, чечено-інгушські, кабардинські, балкарські, карачаєво-черкеські, адигейські)

ПОСЛОВИЦЫ И ПОГОВОРКИ
НАРОДОВ РСФСР

Сборник

(На украинском языке)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Відповідальна за випуск *В. С. Білова*
Редактор *В. І. Ціпко*
Художник *М. І. Старощук*
Художній редактор *В. А. Кононенко*
Технічний редактор *Б. С. Куйбіда*
Коректори *М. С. Західна, О. І. Тимер*

Виготовлено на книжковій фабриці
«Жовтень» республіканського
виробничого об'єднання
«Поліграфкнига»,
Київ, Артема, 23-а.

БФ 27109. Здано на виробництво 18.XII
1973 р. Підписано до друку 5.IV 1974 р.
Папір № 1.
Формат 70×108$^{1}/_{64}$.
Фізичн. друк. арк. 4,75.
Умовн. друк. арк. 6.65.
Обліково-видавн. арк. 5,863.
Ціна 35 коп. Зам. 306.
Тираж 50 000.

35 коп.